

Արսեն ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՀՀ ՎԱՐՉԱՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ԵՎ ՏԵՐԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՈՎԱԿՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԸ

Համակարգային բարեփոխումներում մեծ առաջընթաց կնկատվի համայնքների խոշորացմամբ ու միջհամայնքային միավորումների ձևավորմամբ, որոնք կնպաստեն ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգի առջև ծառայած հիմնական խնդիրների լուծմանը: Համայնքների խոշորացումը կարող է ապահովել փոքրաթիվ բնակչություն և սուղ բյուջե ունեցող համայնքների ուժերի, ռեսուրսների ու կարողությունների մեկտեղումը և առկա խնդիրների համատեղ լուծումը: Միևնույն ժամանակ, անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև համայնքների խոշորացման հնարավոր բացասական հետևանքները: Նախապես պլանավորել այդ հիմնախնդիրները հարթահարելու կամ դրանց ազդեցությունը մեղմացնելու մեխանիզմները:

Արсен САՐԳՏՅԱՆ

РЕФОРМЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ДЕЛЕНИЯ И СИСТЕМЫ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В АРМЕНИИ

Ключевые слова: местное самоуправление, сообщество, закон, реформация, увеличение.

В проведении структурных реформ значительный прогресс будет достигнут через формирование межобщинных единиц и укрупнение общин, которые будут способствовать решению основных проблем, с которыми сталкивается система местного самоуправления РА. Расширение сообществ может собрать во едино силы, ресурсы и возможности общин с небольшим населением и ограниченным бюджетом и обеспечить совместное решение существующих проблем. В тоже время, необходимо учитывать возможные негативные последствия расширения и предварительно запланировать механизмы преодоления или смягчения этих проблем.

Arsen SARGSYAN

REFORMS OF RA ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION AND LOCAL SELF-GOVERNMENT SYSTEM

Key words: local self-government, community, law, reform, magnification.

Major improvements in systemic reforms will be achieved through the enlargement of communities and the formation of inter-community unions that will contribute to the solution of the main problems facing RA local self-government system. The enlargement of communities can gather forces, resources and capacities of the communities with small population and limited budget and provide a joint solution to existing problems. At the same time it is necessary to take into account the possible negative consequences of enlargement of communities and plan ahead the mechanisms to overcome or mitigate those problems.

*****

Լիլիթ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ

Վրեժ ԴՈՒԿԱՍՅԱՆ

ԲԱՅԱՅԱՆՔՈՒՄ ՆՈՐ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄ («ԶՊՄԿ» ՓԲԸ-Ի ՕՐԻՆԱԿՈՎ)

Հետազոտությունում կատարվել է «Ձանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ» ՓԲԸ-ի լեռնային արտադրամասում ներդրված նոր տեխնիկայի արդյունավետության հիմնավորում այնտեղ կիրառվող հին և նոր մեքենասարքավորումների օգտագործման ցուցանիշների համեմատական վերլուծության հիման վրա:

Лилит ЕГИАЗАРЯН

Вреж ГУГАКСЯН

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ НОВОЙ ТЕХНИКИ НА КАРЬЕРЕ (НА ПРИМЕРЕ ЗАО "ЗММК")

Ключевые слова: производственные процессы, эффективность новой техники, буровые станки, капитальные вложения, фонд рабочего времени.

В исследовании обоснованна эффективность внедренной новой техники на примере горного цеха "Зангезурского медно-молибденового комбината" на основании сравнительного анализа показателей использования старых и новых механизмов и оборудования.

Lilit EGHAZARYAN

Vrej GHUKASYAN

DETERMINATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW TECHNIQUES APPLICATION IN OPEN PIT (ON THE EXAMPLE OF THE CJSC "ZCMC")

Keywords: production processes, efficiency of new techniques, drilling rigs, capital investments, working time fund.

The efficiency of the invested new technics is proved in the article on the example of the mining unit of "Zangezour copper-molibdenum combinate" based on the comparative analysis of the indicators of the old and new mechanisms and equipment useage.

*****

Շիրազ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՏՐԱՆՏՖԵՐՏՆԻ ԳՆԱԳՈՅԱՑՄԱՆ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐԸ

Բանալի բառեր՝ կազմակերպության ներքին կառավարում, տրանսֆերային գնագոյացում, տրանսֆերային գնագոյացման մեթոդներ:

Հոդվածում դիտարկվում է տրանսֆերային գնագոյացման եղանակը և դրա հիմնական մեթոդների օգտագործման առանձնահատկությունները: Հեղինակը եզրակացություն է տալիս տրանսֆերային գնագոյացման մեթոդների կիրառելիության մասին, որպես ներկազմակերպական հարաբերությունների կարգավորման գործիք:

Шираз ВАРДАНЯН

СУЩНОСТЬ И ОСНОВНЫЕ МЕТОДЫ ТРАНСФЕРТНОГО ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются сущность трансфертного ценообразования и особенности использования основных методов трансфертного ценообразования. В заключении автором делается вывод о применимости методов трансфертного ценообразования в качестве инструмента регулирования внутрифирменных отношений.

Shiraz VARDANYAN
THE ESSENCE AND MAIN METHODS OF TRANSFER PRICING

Keywords: intercompany management, transfer pricing, transfer pricing methods
The article considers the essence of transfer pricing and the features of application of main transfer pricing methods. Author makes a conclusion about applicability of transfer pricing methods as tools for regulating the intra-company relations.

*****
Շիրազ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ՀԱՍԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Բանալի բառեր: ներքին կառավարում, կառավարման գործիքներ, կորպորացիա:
Կորպորացիայի ստորաբաժանումների միջև արդյունավետ փոխգործակցությունը պահանջում է ներքին կառավարման գործիքների օպտիմալ օգտագործում, որոնք ուղղված են ստորաբաժանումների բարձր արդյունավետության ապահովմանը եւ շուկայում մրցակցային դիրքի հաղթահարմանը՝ կորպորատիվ ռազմավարության հետ ինտեգրվելու պայմաններում: Աշխատանքում համեմատվում են ներքին կառավարման հիմնական գործիքները եւ դրանց օգտագործման առանձնահատկությունները ՀՀ տրանսնացիոնալ կորպորացիաների ստորաբաժանումներում եւ հայկական կորպորատիվ կառույցներում:

Шираз ВАРДАНЯН
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ВНУТРИФИРМЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ

Эффективное взаимодействие подразделений корпорации требует оптимального использования инструментов внутрифирменного управления, направленных на обеспечение высоких показателей подразделений и завоевание конкурентной позиции на рынке при интеграции с корпоративной стратегией. В работе проводится сравнение основных инструментов внутрифирменного управления и особенностей их использования в подразделениях ТНК в РА и в армянских корпоративных структурах.

Shiraz VARDANYAN
COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MAIN INSTRUMENTS OF INTERNAL MANAGEMENT IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: Internal management, management tools, corporation.
Effective interaction between the divisions of the corporation requires the optimal use of internal management tools aimed at ensuring high performance of the units and winning a competitive position in the market when integrating with the corporate strategy. The paper compares the main instruments of internal management and specifics of their use in MNE units in Armenia and in Armenian corporate structures.

*****
Տիգրան ԹԵՐԶՅԱՆ
Հարություն ԹԵՐԶՅԱՆ
Դիանա ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆ
ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԷԿՈՆՈՄԵՏՐԻԿ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ՕԳՆՈՒԹՅԱՄ

Հոդվածը նվիրված է ՀՀ պետական պարտքի հետազոտմանը Էկոնոմետրիկայի օգնությամբ: Ներկայացված է Էկոնոմետրիկ հավասարումների համակարգ, որը միաժամանակ նկարագրում է թե՛ արտաքին, թե՛ ներքին պարտքի վրա ազդող գործոնները: Կատարված հետազոտությունը ոչ միայն ներկայացնում է նկարագրված գործոնների ազդեցությունը, այլ նաև ստացված արդյունքները հիմնավորվել են դիսամիկ մոդելավորման մեթոդի օգնությամբ:

Тигран ТЕРЗЯН
Арутюн ТЕРЗЯН
Диана МАТЕВОСЯН
МНОГОСТОРОННИЙ АНАЛИЗ ГОС. ДОЛГА РА С ПОМОЩЬЮ ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ УРАВНЕНИЙ

Ключевые слова: государственный долг, внешний долг, внутренний долг, эконометрика, эконометрические уравнения, системы эконометрических уравнений, прогнозы, ВВП, бюджетный дефицит, экономический рост, метод наименьших квадратов, ложные переменные, временные ряды.
Статья посвящена изучению внешнего долга РА с помощью эконометрики. Представлена система эконометрических уравнений позволяющий понять одновременное воздействие факторов имеющее влияния как на внешний, так и внутренний долг. Анализ не только дает ответы на вопрос какие факторы воздействуют на долг, но так же полученные результаты проверены динамическим методом моделирования.

Tigran TERZYAN
Harutyun TERZYAN
Diana MATEVOSYAN
THE DIVERSIFIED ANALYZE OF STATE DEBT OF RA WITH HELP OF ECONOMETRIC EQUATIONS

Keywords: debt, internal debt, external debt, econometrics, econometric equations, econometric systems, predictions, GDP, inflation, Economic growth, least square method, budget deficit growth, dummy variables, time series.
The article is devoting to the examination of the Armenian state debt with help of econometrics. The system of econometric equations are represented, which describes the factors having an influence on both external and internal debts. The study not only gives detailed answers on what kind of factors affect the debt, but also the econometrical results are diagnosed with help of dynamic modelling method.

Արամ ԽԱՉԱՏՈՒՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՍՏԱԿԱՐԳԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԾԱՆՍԵՐԻ ԸՆՐԺԸ ԵՎ ԿԱՌՈՒԹՎԱԾՔԱՅԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2012-2016ԹԹ.

Ժամանակակից պետության տնտեսագիտությունը հանգում է հանրային կառավարման հնարավորությունների և նախադրյալների բացահայտմանն ու դրանց կենսագործմանը, որոնք առավել արդյունավետ և «մարդկային» կդարձնեն ինչպես կառավարման ողջ համակարգի բովանդակությունը, այնպես էլ դրա ձևերը: Վերջիններս մշտապես գտնվում են «Հանրային կառավարման մարմիններ-պետության քաղաքացիներ» հարաբերությունների կիզակետում և ուշադրության կենտրոնում: Հիմնականում Նշված հարաբերությունների հենց այդ «տեղամասում» է ձևավորվում քաղաքացիների կարծիքն ու վերաբերմունքը իշխանության և կրա առանձին օղակների աշխատանքի արդյունավետության վերաբերյալ: Հեղինակը, ելնելով ՀՀ 2012-2016թթ պետական բյուջեի հաշվետվություններից, փաստացի կյուբերի հիման վրա վերլուծել և գնահատել է դրանց միտումները, կառուցվածքային և գործառնության բացթողումներն ու թերությունները, որոնք ձևավորում են երկրի հիմնական ֆինանսական ծրագրերը:

Арам ХАЧАТУРЯН

ТЕНДЕНЦИИ ОСНОВНЫХ РАСХОДОВ И СТРУКТУРНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ НА 2012-2016 ГГ.

Ключевые слова: Система государственного управления, государственный бюджет, общественные услуги, законодательные, исполнительные и судебные органы, расходы на оборону, субсидии, гранты.

Экономика современного государства - это открытие и реализация возможностей государственного управления и предпосылок, которые сделают более эффективным и "человеческим", как содержание всей системы управления , а также его формы. Последние постоянно находятся в центре отношений "Государственные органы управления - граждане государства". В большинстве именно в этом "участке" вышеупомянутых отношений формируются мнение и отношения граждан к эффективности деятельности власти и его отдельных структур.

Автор основываясь на отчетах госбюджета за 2012-2016 гг.исходя из фактических материалов, проанализировал и оценил их тенденции, структурные и функциональные недостатки и пробелы, которые формируют основные финансовые проекты страны.

Aram KHACHATURYAN

MAJOR TRENDS OF BASIC EXPENSES AND STRUCTURAL CHANGES OF THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM OF THE REPUBLIC OF ARMENIA IN 2012-2016

Keywords: Public Administration System, State Budget, Public Services, Legislative, Executive and Judicial Bodies, Defense Expenses, Subsidies, Grants.

The economy of the modern state is the discovery and realization of public administration capabilities and prerequisites which will make the most productive and "human" content of the entire management system and its forms. The latter are constantly in the center of the "Public Administration Bodies - Citizens of the State" relations. In this "precinct" of the relationship, the citizens' opinions and attitudes on the effectiveness of the work of the government and its separate circles are formed.

The author based on the 2012-2016 state budget reports, based on actual materials, analyzed and evaluated their trends, structural and functional shortcomings and deficiencies that form the country's major financial projects.

*****

Ռաֆիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱԿԱՐԳԻ ԿԱՅՈՒՄՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆԴԻՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Բանկային համակարգի կայունության վրա ազդում են մի շարք արտաքին ու ներքին ռիսկեր և համակարգային կառավարման մոտեցման բացակայության դեպքում, կախված ինչպես ներքին տնտեսական զարգացումներից, այնպես էլ գործընկեր երկրներում անբարենպաստ իրադարձություններից, այդ ռիսկերի դրսևորումները կարող են հանգեցնել ֆինանսական համակարգի համար անցանկալի հետևանքների: Համաշխարհային անկայուն տնտեսական աճը, զարգացող երկրներում և հատկապես՝ ՌԴ-ում առկա տնտեսական հիմնախնդիրները բացասաբար են անդրադարձել ՀՀ տնտեսական աճի, ներդրումային միջավայրի և մասնավոր փոխանցումների վրա: Սակայն, ՀՀ ԿԲ կողմից որդեգրած համարժեք դրամավարկային քաղաքականության, ինչպես նաև բանկերի կողմից կանոնադրական կապիտալի համալրումների արդյունքում բանկային համակարգի կապիտալի համարժեքության և իրացվելիության բարելավման շնորհիվ հնարավոր դարձավ ոչ միայն պահպանել, այլև ամրապնդել Հայաստանի բանկային համակարգի ֆինանսական կայունությունը:

Рафик АРУТЮНЯН

ТЕКУЩИЕ ПРОБЛЕМЫ СТАБИЛЬНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ РА

Ключевые слова: банковская система, экономика, финансовая стабильность, внешние и внутренние факторы, денежно-кредитная политика.

На стабильность банковской системы влияют некоторые внешние и внутренние риски, и при отсутствии подхода к системному управлению, в зависимости как от внутренних экономических развитий, так и от событий , происходящих в странах-партнерах, проявления этих рисков могут привести к нежелательным последствиям в финансовой системе. Всемирный нестабильный экономический рост, наличие экономических проблем в развивающихся странах и особенно в РФ, негативно отразились на экономическом росте РА, инвестиционной среде и частных переводах. Однако, в результате принятой Центральным Банком РА соответствующей денежно-кредитной политики, а также в результате пополнения банками уставных капиталов, улучшилась достаточность капитала банковской системы и ее ликвидность, благодаря чему стало возможным не только сохранить стабильность банковской системы РА, но и укрепить ее.

Rafik HARUTYUNYAN

CURRENT PROBLEMS OF BANKING SYSTEM STABILITY

Keywords: banking system, economy, financial stability, external and internal factors, monetary policy.

A number of external and internal risks affect the stability of the banking system and, in the absence of a systemic management approach, depending on both internal economic developments and unfavorable situations in partner countries, the manifestations of

these risks can lead to undesirable consequences for the financial system. The global unstable economic growth in the developing countries, especially the economic problems in Russian have been negatively affecting the economic growth, investment environment and private transfers of the Republic of Armenia. However, due to capital adequacy and improved liquidity of the banking system and as a result of the adequate monetary policy adopted by the CBA as well as of replenishment of the authorized capital by the bank, it became possible not only to maintain but also to strengthen the financial stability of the Armenian banking system.

*****

ԱՆԻ ՄԻՐՉՕՅԱՆ

ԴԵԲԻՏՈՐԱԿԱՆ ԵՎ ԿՐԵԴԻՏՈՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐԻ ՓՈԽԿԱՊԱԿՑՎԱԾ ՎԵՐԱՅՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ ԻՐԱՑՎԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՍՏՏԵՔՍՈՒՄ

Ավտոմատացված խմիչքեր արտադրող հայրենական կազմակերպություններում դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի վերլուծությունը հնարավորություն ընձեռեց բացահայտել կառուցվածքային անհամապատասխանության խնդիրը սեփական ընթացիկ ակտիվների, մասնավորապես իրացվելիության վերահսկողության կապի համատեքստում:

Սույն հոդվածի շրջանակներում, Երևանի շամպայն-գինիների գործարան ԲԲԸ-ի 2009-2016թթ. ֆինանսական հաշվետվությունների տվյալների հիման վրա առաջարկել ենք իրացվելիության համալիր կառավարման նպատակով ընթացիկ ակտիվների և ընթացիկ պարտավորությունների կառուցվածքի փոփոխման մոտեցում: Արդյունքում, կառուցվել են երկու ռեգրեսիոն հավասարումներ, ըստ որոնց էլ ներկայացվել են վերլուծված տարիների համար ընթացիկ ակտիվների և ընթացիկ պարտավորությունների կառուցվածքային տարբերակներ:

Գնահատման արդյունքների հիման վրա ներկայացվել են տեսագործական բնույթի առաջարկություններ:

Ани МИРՉՕՅԱՆ

ПОДХОД К ВЗАИМОСВЯЗАННОМУ НАДЗОРУ ДЕБИТОРСКИХ И КРЕДИТОРСКИХ ЗАДОЛЖЕННОСТЕЙ В КОНТЕКСТЕ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ЛИКВИДНОСТЬЮ

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, текущие активы, текущие обязательства, баланс ликвидности, риск.

Анализ кредиторских и дебиторских задолженностей отечественных компаний производящих алкогольные напитки дало возможность выявить проблему несогласованности собственных текущих активах, особенно в контексте контроля ликвидности. В рамках этой статьи основываясь на финансовых отчетах ОАО Ереванского Завода шампанских вин за 2009-2016гг. мы предложили подход к изменению структуры текущих активов и текущих обязательств для комплексного управления ликвидности. В результате были построены два уравнения регрессии, согласно которых были представлены структурные варианты текущих активов и текущих обязательств для исследованных годов. Основываясь на результатах были представлены практические предложения.

Ani MIRZOYAN

THE APPROACH OF INTERRELATED CONTROL OF ACCOUNTS RECEIVABLE AND ACCOUNTS PAYABLE IN THE CONTEXT OF LIQUIDITY MANAGEMENT

Keywords: accounts receivable, accounts payable, current assets, current liabilities, liquidity balance, risk.

The analysis of accounts payable and accounts receivable in the domestic companies producing alcoholic beverage gave an opportunity to reveal the problem of structural discrepancy in own current assets, particularly in the context of liquidity control.

In this article, according to the financial reports of “Yerevan factory of sparkling wines” OJSC during the years from 2009 to 2016 for current assets and current liabilities, we suggest structure change approach in the context of complex management of liquidity. As a result there were built two regression equations, by which were presented structural options for current assets and current liabilities for analyzed period of years. Based on assessment results were presented practical suggestions.

*****

ԱՆԻ ՄԻՐՉՕՅԱՆ

ԴԵԲԻՏՈՐԱԿԱՆ ԵՎ ԿՐԵԴԻՏՈՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐԻ ՀԱՍՏՄԱՏՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱԼԿՈՂՈՒՄՆԵՐ ԽՄԻՉՔԵՐ ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՀՀ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Կազմակերպությունների իրացվելիության ներքին վերահսկողության գործընթացում իրենց ուրույն դերն ու նշանակությունն ունեն դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերը: Գործնականում դեբիտորական պարտքերի բարձր տեսակարար կշիռը մեծ թվով կազմակերպությունների համար ստեղծում է նշանակալի դժվարություններ, սակայն ժամանակակից դինամիկ զարգացող կազմակերպությունները, որոնք հատկապես գործում են բարձր մրցակցային շուկաներում, պետք է իրականացնեն բավականին ճկուն քաղաքականություն և օպերատիվ կերպով արձագանքեն տնտեսական միջավայրի փոփոխվող պահանջներին:

Տնտեսական անկայունությունը խիստ բարձրացնում է պարտքերի չվերադարձման ռիսկը, ուստի՝ ավտոմատացված խմիչքեր արտադրող հայրենական կազմակերպությունների համար նշված խնդրի վերաբերյալ նորոպի լուծումներ գտնելը ժամանակի հրամայականն է: Քանի որ դեբիտորական պարտքերն այն վճարումներն են, որոնք մուտք չեն եղել կազմակերպության բյուջե, հետևաբար դրանք չեն կարող օգտագործվել կազմակերպության այն շահերի նպատակով, որոնք կապված են հումքի, նյութերի, սարքավորումների գնման, կրեդիտորների նկատմամբ պարտավորությունների մարման համար: Եթե կազմակերպությունում բացակայում է դեբիտորական պարտքերի համակարգված վերահսկողություն, ապա առաջանում է այդ պարտքերի մի մասը ժամկետանցի փոխանցվելու ռիսկ, որն էլ հետագայում լրացուցիչ դժվարություններ է ստեղծում կազմակերպության իրացվելիության վերահսկողության գործընթացում:

Սույն հոդվածի շրջանակներում ներկայացվել է ավտոմատացված խմիչքեր արտադրող հայրենական կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի վերլուծություն և վեր է հանվել ընթացիկ ակտիվների ու ընթացիկ պարտավորությունների նախընտրելի կառուցվածքի ձևավորման խնդիրը:

Ани МИРՉՕՅԱՆ

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКИХ И КРЕДИТОРСКИХ ЗАДОЛЖЕННОСТЕЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ПРОИЗВОДЯЩИХ АЛКОГОЛЬНЫЕ НАПИТКИ В РА

Ключевые слова: дебиторская задолженность, продажа, прибыль от продажи, коммерческий кредит, финансовые требования, организация.

В процессе внутреннего контроля ликвидности в организации свое особое место и значение имеют дебиторские и кредиторские задолженности. В практике большой удельный вес дебиторских задолженностей создает значительные сложности во многих компаниях, но современные динамично развивающиеся организации, которые особенно действуют в высоких конкурентных рынках, должны осуществлять достаточно гибкую политику и оперативно реагировать на изменяющиеся требования экономической среды. Экономическая нестабильность сильно повышает риск невозвратности дебиторских задолженностей, поэтому для отечественных производителей алкогольных напитков поиск новых решений поэтому вопросу это требование времени. Поскольку дебиторские задолженности это те платежи, которые не вносились в бюджет, соответственно они не могут использоваться в тех интересах организации, которые связаны с покупками сырья, материалов, оборудования, и для погашения обязательств перед кредиторами. Если в корпорации отсутствует скоординированный надзор дебиторских задолженностей, то появляется риск просрочки части дебиторских задолженностей, которое в будущем создает дополнительные трудности в процессе надзора ликвидности организации. В рамках этой статьи был представлен анализ дебиторских и кредиторских задолженностей в компаниях, где производят алкогольные напитки и была поднята проблема формирования предпочтительной структуры текущих активов и текущих обязательств.

**Ani MIRZOYAN
THE COMPARATIVE ANALYSIS OF ACCOUNTS RECEIVABLE AND ACCOUNTS PAYABLE IN ALCOHOLIC BEVERAGES PRODUCING COMPANIES IN RA**

Keywords: accounts receivable, sale, profit from sale, commercial loan, financial requirement, company.

In the process of internal control of liquidity in companies its own place and significance have accounts receivable and accounts payable. In practice for many companies the great weight of accounts receivable causes significant difficulties, but modern dynamic developing companies, which are acting in high competitive market, must implement enough flexible policy and operatively respond to changeable requirements of economic environment.

The economic instability strictly raises risk of debt repayment, so for alcoholic beverage producing domestic companies searching of modern solutions for the above mentioned problem is the demand of time. As the accounts receivable are such payments, that weren't entered to the company's budget, they can't be used for such kind of organization's interests, which are connected to the procurement of raw materials, equipment, or for repayment of liabilities to creditors. If there is no systematic control for accounts receivable in the company, there can occur the risk of overdue for some parts of accounts receivable, which can create additional difficulties in the future for the process of liquidity control in the company. In this article there was presented the analysis of accounts receivable and accounts payable in the domestic companies producing alcoholic beverage and raise the problem of forming preferable structure for current assets and current liabilities.

*****
**Նարինա ՄԿՐՏԻՉՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՔԵՐ և ՄԻՋԻՆ ԶԵՆՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐՏԱԿԱՆԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Բանալի բառեր՝ Փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն, ՓՍՀ սուբյեկտներ, արտահանում, արտահանման հիմնական ուղղություններ, ապրանքներ:

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության կայացումն ու զարգացումը էական դեր խաղաց անկախ Հայաստանի տնտեսության համար, քանի որ զարգացող երկրներում, որտեղ շուկայական բարեփոխումները գտնվում են իրականացման տարբեր աստիճանների վրա, փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունը իրականացնում է այնպիսի կարևոր գործառնություններ, ինչպիսիք են՝ առողջ մրցակցության ստեղծում, գործազրկության կրճատում, բնական պաշարների մոբիլիզացում և այլն:

Ներկայումս ՀՀ ՓՍՀ սուբյեկտները ակտիվ չեն արտահանման գործընթացներ իրականացնելիս, ինչը պայմանավորված է առկա մի շարք տեխնոլոգիական, տեխնիկական, ֆինանսական և այլ խնդիրներով:

**Нарина МКРТИЧЯН
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЭКСПОРТА ТОВАРОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА РА**

Становление и развитие малого и среднего бизнеса сыграло значительную роль в экономике независимой Армении, так как в развивающихся странах, где рыночные реформы находятся на разных ступенях реализации, МСБ приобретает особые функции в создании здоровой конкуренции, сокращении безработицы и мобилизации природных ресурсов.

В настоящее время субъекты малого и среднего бизнеса РА не активны в осуществлении экспортных операций, что обусловлено рядом присущих им проблем: технологических, технических, финансовых и т.д.

**Narina MKRTICHYAN
MAIN DIRECTIONS OF EXPORT OF AM SMALL AND MEDIUM BUSINESS GOODS**

Keywords: Small and medium business, subjects of SMB, export, main directions of export, goods.

Formation and development of small and medium business played a significant role in economy of independent Armenia as in developing states, where market reforms are at different steps of realization, SMB gets special functions in creation the healthy competition, reduction of unemployment and mobilization of natural resources.

Now subjects of small and medium business of AM are not active in implementation of export operations that is caused by a number of problems: technological, technical, financial, etc.

*****
**Արթուր ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ՀՀ ԱՐՏԱԿԱՆԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՎՉՄԱԿԱՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱԿԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ**

Հոդվածում քննարկվում են արտահանման խթանման արդյունավետ համակարգի կառուցման և գործարկման որոշ խնդիրներ: Մասնավորապես, ներկայացված են արտահանման խթանման համակարգի արդյունավետ գործարկման հիմնարար սկզբունքները, նպատակներն ու խնդիրները: Ցույց է տրված, որ արտահանման ռազմավարական զարգացման հայաստանյան մոդելում շեշտադրում պետք է արվի ավանդական և ինովացիոն ուղղություններով արտահանման դիվերսիֆիկացիայի վրա: Որպես արտահանման խթանման համակարգի կատարելագործման ռազմավարական ուղղություն հոդվածում դիտարկվում է արտահանման զարգացման աջակցությունը:

**Артур САРГСЯН
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТРАТЕГИИ ПОДДЕРЖКИ ЭКСПОРТА РА**

Ключевые слова: стимулирование экспорта, диверсификация экспорта, государственная система поддержки экспорта, поддержка развития экспорта, стратегия выхода на внешний рынок.

В статье рассмотрены некоторые вопросы формирования и функционирования эффективной системы стимулирования экспорта. В частности, представлены базисные принципы, цели и задачи эффективного функционирования системы стимулирования экспорта. Показано, что в армянской модели стратегического развития экспорта ключевым моментом является диверсификация экспорта в традиционном и инновационном направлениях. В качестве стратегического направления совершенствования системы стимулирования экспорта в статье рассмотрен вариант поддержки развития экспорта.

**Artur SARGSYAN
CONCEPTUAL APPROACHES TO IMPROVING THE EXPORT SUPPORT STRATEGY RA**

Key words: export promotion, export diversification, state export support system, support for export development, foreign market entry strategy.

In the article some questions of formation and functioning of effective system of export stimulation are considered. In particular, the basic principles, goals and objectives of the effective functioning of the export promotion system are presented. It is shown that in the Armenian strategic model of export development the key moment is the diversification of exports in the traditional and innovative directions. As a strategic direction for improving the export promotion system, the option of supporting export development is considered.

*****

**Արթուր ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ՀՀ ԱՐՏԱԷՔՍԻ ԱՆՈՒՎՈՒՄԻ ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

Հոդվածում իրականացվել է ՀՀ արտահանման և ներմուծման ապրանքային կառուցվածքի վիճակագրական վերլուծություն 1999-2016թթ. ժամանակահատվածի համար: Այդ նպատակով կիրառվել են կորելյացիոն, գործոնային և կլաստերային վերլուծության գործիքներ: Վերլուծության արդյունքներից բխում է, որ ՀՀ ապրանքային արտահանումն ու ներմուծումը շարունակում են մնալ գերկենտրոնացված, ընդ որում, այս հանգամանքը ՀՆԱ աճը զսպող էական գործոն է հանդիսանում: Արտահանման կառուցվածքում գերակշռում է հանքահումքային, մետաղամշակման և սննդարդյունաբերության ոլորտների արտադրանքը: Կատարված գործոնային վերլուծության արդյունքները ցույց են տալիս, որ 2007թ. տեղի է ունեցել ՀՀ արտահանման մոդելի խոշոր փոփոխություն, իսկ ավելի փոքր փոփոխությունները, ըստ կլաստերային վերլուծության արդյունքների, կանոնավոր կերպով արձանագրվել են երկամյա և եռամյա պարբերականությամբ: Ընդհանուր առմամբ, ՀՀ արտաքին առևտրի ապրանքային կառուցվածքի վերլուծությունը ի ցույց է դնում հայաստանյան տնտեսության գլոբալ մրցունակության ցածր մակարդակը, արտաքին ապրանքային շուկաներում ՀՀ պոտենցիալ մրցակցային առավելությունների օգտագործման ոչ բավարար արդյունավետությունը:

**Артур САРГСЯН
СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТОВАРНОЙ СТРУКТУРЫ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ РА**

Ключевые слова: внешняя торговля, товарная структура экспорта и импорта, кластерный анализ, факторный анализ, глобальная конкурентоспособность экономики.

В статье осуществлен статистический анализ товарной структуры экспорта и импорта РА, для периода с 1999 по 2016гг. С этой целью использованы инструменты корреляционного, факторного и кластерного анализа. Из результатов анализа следует, что структура товарного экспорта и импорта РА остается сверхконцентрированной, при этом, данное обстоятельство является сдерживающим фактором экономического роста. В структуре экспорта преобладают минеральные продукты, готовые продукты питания, металлы и изделия из них. Результаты факторного анализа показывают, что в 2007г. произошла существенная смена модели экспорта РА, а слабые изменения зафиксированы с периодичностью в 2 и 3 года. В целом, анализ товарной структуры внешней торговли РА свидетельствует о низком уровне глобальной конкурентоспособности армянской экономики и недостаточной эффективности использования потенциальных конкурентных преимуществ РА.

**Artur SARGSYAN
STATISTICAL ANALYSIS OF COMMODITY STRUCTURE OF FOREIGN TRADE OF RA**

Keywords: foreign trade, commodity structure of export and import, cluster analysis, factor analysis, global competitiveness of economy.

In article the statistical analysis of export and import commodity structure of RA, for the period from 1999 to 2016 is carried out. For this purpose tools of the correlation, factor and cluster analysis are used. The results of the analysis shows that the structure of commodity export and import of RA remains superconcentrated, at the same time, this circumstance is a limiting factor of economic growth. In structure of export mineral products, ready-made products of food, metals and products from them prevail. Results of the factor analysis show that in 2007 there was an essential change of export model of RA, and weak changes are recorded with frequency in 2 and 3 years. In general, the analysis of RA foreign trade commodity structure confirms the low level of global competitiveness of the Armenian economy and insufficient efficiency of use of potential competitive advantages of RA.

*****

ՊԱՀԱՐՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ՄԱՆՐԱԾԱԽ ՑԱՆՅՈՒՄ

Բանալի բառեր` մատակարարման շղթայի կառավարում, պաշարների կառավարում, մանրածախ ցանց, խելացի տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, վերլուծական տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ լոգիստիկայում, կատեգորիայի կառավարում:

Պաշարների կառավարումը մանրածախ բիզնեսի ամենածախսատար երևույթներից մեկն է: Նշված հիմնախնդիրը հատկապես առաջանում է մանրածախ ցանցերում ապրանքների մեծ անվանացանկի և առևտրի օբյեկտների մեծաքանակության պատճառով: Տվյալ աշխատանքը նվիրված է մանրածախ ցանցում պաշարների կառավարման գործընթացի կատարելագործմանը` բանականորեն ձևավորված պատվերների տեխնոլոգիայի և ապրանքաշրջանառության կառավարման կենտրոնացված տեղեկատվական համակարգի ներդրման շնորհիվ: Նշվածը թույլ կտա բարձրացնել լոգիստական ծառայության մակարդակը և էապես իջեցնել ոչ իրացվելի պաշարների մասնաբաժինը:

**Римма КАРАПЕТЯН
УПРАВЛЕНИЕ ЗАПАСАМИ В РОЗНИЧНОЙ СЕТИ**

Управление запасами одно из самых затратных и проблемных явлений в розничном бизнесе. Данная проблема особенно проявляется в сетевой рознице за счет большого количества товарных наименований и объектах торговли. Данная работа посвящена совершенствованию процессов управления запасами розничной сети за счет применения технологии интеллектуального заказа и внедрения централизованной информационной системы управления товародвижением, что должно позволить компании повысить уровень логистического сервиса и существенно снизить долю неликвидных запасов.

**Rimma KARAPETYAN
STOCK MANAGEMENT IN THE RETAIL NETWORK**

Keywords: supply chain management, inventory management, retailnetwork, intelligent information technologies, information technology in logistics, category management.

Inventory management is costly and problematic phenomena in the retail business. This problem is especially evident in the retail network due to large number of commodity names and trade objects. The paper is about retail network stock management development by using the technology of intellectual order and centralized information control system of commodity circulation. This proposal should allow the company to raise level of logistical service and essentially reduce share of illiquid stocks.

*****

**Միքայել ՄԵԼԵՈՒՄՅԱՆ
Վահե ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
Ռազմիկ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Հրանտ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ**

ՀՀ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԶԱՂԱԶԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ, ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՅԻ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ

Հոդվածը նվիրված է ՀՀ արդյունաբերության, էներգետիկայի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտներում ներդրումային քաղաքականության կատարելագործման հիմնախնդիրներին: Նշվածները, լինելով ՀՀ տնտեսական զարգացման առաջատար ոլորտները, ներկայիս պայմաններում պահանջում են նոր մոտեցումների և նորամուծական գործունեության արդյունքների մեծածավալ ներդրումներ: Այս համատեքստում անհրաժեշտ է վերանայել արդյունաբերական քաղաքականության մասնավորապես տարածաշրջանային արդյունաբերական քաղաքականության մշակման և իրականացման սկզբունքները: Գիտատեխնիկական հեղաշրջման արդի պայմաններում անհրաժեշտ է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի նորարարությունների շարունակական ներդրում, մասնավորապես` էներգետիկ արդյունաբերության մեջ:

**Микаел МЕЛКУМЯН
Ваге АВЕТИСЯН
Размик АКОБЯН
Грант МАРГАРЯН**

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ РА В СФЕРАХ ПРОМЫШЛЕННОСТИ, ЭНЕРГЕТИКИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Ключевые слова: промышленность, политика, принцип, механизм, индустриальный комплекс, функция, государственная поддержка, инновационная политика, энергетика, информационные технологии.

Статья посвящена проблемам развития инновационной политики РА в сферах промышленности, энергетике и информационных технологий. Будучи одним из ключевых направлений экономического развития РА, в настоящее время требуются новые подходы к разработке механизмов внедрения инноваций в этих сферах. С этой точки зрения необходимо пересмотреть принципы формирования промышленной, в особенности региональной политики и механизмов реализации, внедрения новизны из ИТ сферы в промышленности.

**Mikayel MELKUMYAN
Vahe AVETISYAN
Hrant HAKOBYAN
Hrant MARGARYAN**

THE MAIN PROBLEMS OF IMPROVEMENT OF INNOVATION POLICY OF RA IN THE SPHERES OF INDUSTRY, ENERGETICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES

Keywords: industry, politics, principle, mechanism, industrial complex, function, state support, information technologies, innovation, innovation policy.

The article deals with the problems of the state policy of industrial development in Armenia, the ways of improvements of the innovation policy and formation of the regional mechanism for its implementation. As one of the key areas of economic development of Armenia, industrial policy requires new approaches to the development of the industry of regional development mechanisms,

development of energetic sphere and the implementation of industrial policy, the use of new tools created by IT sphere. From this point of view it is necessary to revise the principles of industrial, particularly regional policy and implementation mechanisms.

Հրանտ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄՅՈՒՄ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ՓՈԽԿԱՊԿԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՀՀ-ՈՒՄ

Էներգետիկ բնագավառի ներքին խնդիրները բացահայտելու համար, նախևառաջ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել դրանք առաջացնող և լուծման հնարավոր պայմաններ ապահովող մակրոմիջավայրը: Հոդվածում ուսումնասիրվել ու բացահայտվել են Էներգետիկայի և ՀՀ տնտեսության մյուս ճյուղերի՝ գյուղատնտեսության, հանքագործական արդյունաբերության, մշակող արդյունաբերության, շինարարության, մեծածախ ու մանրածախ առևտրի, փոխադրումների և պահեստային տնտեսության, կազմակերպության ու հանրային սննդի կազմակերպման, տեղեկատվության և կապի, ֆինանսական ու ապահովագրական գործունեության, կամ, առհասարակ տնտեսության ճյուղերի միջև եղած փոխադարձ կապերը և գնահատվել է դրանց ամրության աստիճանը:

Грант МАРГАРЯН
ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ЭНЕРГЕТИКОЙ И ДРУГИМИ ОТРАСЛЯМИ ЭКОНОМИКИ В РА

Ключевые слова: энергетическая сфера, электроэнергетическая система, электроэнергия, экономическая безопасность, корреляционный анализ, промышленность.

Чтобы выявить внутренние проблемы энергетического сектора, в первую очередь необходимо изучить окружающую макросреду, которая их генерирует и обеспечивает возможные условия для их решения. В статье рассмотрены и раскрыты взаимоотношения между отраслями в области энергетики и другими секторами экономики, такими как сельское хозяйство, горнодобывающая промышленность, перерабатывающая промышленность, строительство, оптовая и розничная торговля, транспорт и хранение, жилье и общественное питание, информация и коммуникационная, финансовая и страховая деятельность, а также степени их прочности.

Hrant MARGARYAN
CORRELATION RELATIONS BETWEEN ENERGY AND OTHER BRANCHES OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: energetic sphere, electro-energetic system, electricity, economic security, correlation analysis, industry.

To reveal the internal problem of the energetics sector, first of all it is necessary to examine the macro environment that generates the demand and provide possible conditions for their solution. In the article there has been revealed and disclosed the relationships between the branches of the field of energetics and other sectors of economy such as agriculture, mining, processing industry, construction, wholesale and retail trade, transportation and storage, lodging and public catering, information and communication, financial and insurance activities, and the degree of strength has been assessed.

Արա ԶԱՌՅԱՆ
ԱՐՄԱՆ ՆԱՎԱՍԱՐԴՅԱՆ

ՀՀ-ՈՒՄ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱԿԱՅԻՆ ԲԻԶՆԵՍԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՓՄՁ-ՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացված է էլեկտրոնային բիզնեսի նշանակությունն ու դերը, ինչպես նաև դրա ներդրման խոչընդոտները ՓՄՁ-ների համար: Անդրադարձ է կատարվել ՓՄՁ-ների կողմից դրան յուրացման, արգելքների և խոչընդոտների արդյունավետ հաղթահարման ուղիներին, դիտարկելով դրանք ներքին և արտաքին գործոնների առումով: Ներկայացվել է թվայնացման առանցքային բայլերը, գնահատվել է նաև դրա համար պահանջվող ներդրումները: Մեկնաբանվել է ՓՄՁ-ների համար էլ-բիզնեսի գործնական ներդրման համար կայքի կառուցման մոտեցումները՝ սեփական ուժերով և պատվիրակման կամ հյուրընկալման եղանակով, դրանց առավելություններն ու թերությունները: Հոդվածում մշակվել է ՓՄՁ-ների էլ-առևտրի և էլ-բիզնեսի յուրացման սխեմատիկ ճանապարհային քարտեզը և դրա առանցքային բաղադրիչները և չափորոշիչները:

Ара КАРЯН
Арман НАВАСАРДЯН

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО БИЗНЕСА СРЕДИ МАЛЫХ И СРЕДНИХ ПРЕДПРИЯТИЙ РА

Ключевые слова: электронная коммерция, электронный бизнес, стратегия освоения цифрового бизнеса, критерии цифрового бизнеса.

В статье представлена значимость и роль электронной коммерции или цифрового бизнеса, а также проблемы и препятствия внедрения электронного бизнеса для МСП. Рассмотрены пути преодоления барьеров и препятствий освоения электронного бизнеса и коммерции для МСП, соответственно с точки зрения внутренних и внешних факторов. Представлены ключевые этапы внедрения цифровой коммерции, а также оценен требуемый объем инвестиций. Прокомментирован практический ввод электронной коммерции путем построения веб сайта - на основе подходов ее реализации собственными силами и аутсорсинга, представлены их преимущества и недостатки. В статье проработана схематическая дорожная карта, ее ключевые компоненты и основные критерии по освоению электронной коммерции и электронного бизнеса для МСП.

Ara QARYAN
Arman NAVASARDYAN
THE ISSUES OF IMPLEMENTING E-BUSINESS AMONGST THE SMES IN RA

Keywords: e-commerce, e-business, digital business implementation strategy, digital business criteria.

The article presents the significance and the roles of e-commerce and digital business, for the SMEs as well as the problems and obstacles for the introduction of e-business. This point of view shows the paths of overcoming barriers and obstacles for the developing electronic business and e-commerce for SMEs, accordingly, internal and external factors are considered. The key stages for introducing digital commerce are presented, and the required volume of investments is estimated. The article also presents practical introduction of e-commerce, particularly different approaches of creating a website: by own sources and outsourcing, as well their advantages and disadvantages are presented. The practical introduction of e-commerce is discussed by building a web

site: based on the approaches to its implementation by own forces and outsourcing, as well their advantages and disadvantages are presented. The article elaborates a schematic roadmap, its key components and the main criterias for the developing e-commerce and e-business for SMEs.

*****

Հասսիկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԼՈԳԻՍՏԻԿԱԾ ԼԵՐԴՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ

Լոգիստիկան՝ որպես կյուբական հոսքերի պլանավորման, կառավարման և վերահսկողության տնտեսագիտական ուղղություն, լայն կիրառություն է գտել՝ սկսած 20-րդ դարի 60-ական թվականներից՝ պայմանավորված սպառողների շուկայի ձևավորմամբ: Իսկ ժամանակակից տնտեսագիտական հայեցակարգում այն սկսել է հանդես գալ որպես միջառարկայական գիտական ուղղություն, որը պատասխանատու է հոսքերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման և ցանկացած բնագավառի տնտեսական գործընթացի վերաբերյալ որոշումների կայացմամբ գործառնությունների համար:

Հենվելով լոգիստիկայի զարգացման ներկա միտումների վրա, հեղինակն առաջ է քաշում կրթության կառավարման համակարգում լոգիստիկայի սկզբունքների, հասկացությունների և լոգիստիկ շղթայի ներդրման հիմնախնդիրը: Առաջարկվում է շրջանառության մեջ դնել «կրթության լոգիստիկա» հասկացությունը:

Асмик САՐԳՏՅԱՆ

ПРОБЛЕМА ВНЕДРЕНИЯ ЛОГИСТИКИ В СФЕРУ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Ключевые слова: логистика, управление материальными потоками, логистическая цепь, ИСУЛ (информационная система управления логистики), принципы логистики, экономика образования, кругооборотная модель образования, логистика образования.

В качестве экономического направления в сфере планирования, управления и контроля над материальными потоками, логистика выделилась в 60-ые годы XX столетия. В современной экономической концепции она выступает в роли междисциплинарного научного направления, которая связана с увеличением эффективности управления потоков и принятием решений об экономических процессах в разных сферах.

Опираясь на современные тенденции развития логистики, автором выдвинута проблема внедрения принципов, терминов логистики и понятия логистической цепи в систему управления образования. Резюмируя предлагается внести в оборот термин "логистика образования".

Hasmik SARGSYAN

THE ISSUE OF INVERSION OF LOGISTICS IN THE SPHERE OF EDUCATIONAL MANAGEMENT

Keywords: logistics, the management of material flows, logistic chain, LMIS (Logistic Management International System), the principles of logistics, the economy of education, the cyclic model of education, the logistics of education.

As a branch of economics, which is responsible for planning, management and control of material flows, logistics emerged in the 60s of the XX century. In the modern economic concept, it acts as an interdisciplinary scientific area, which is associated with an increase of effectiveness of stream management and decision making on economic processes in various spheres of economy.

Based on modern trends in logistics development, the author put forward the problem of introducing the principles, terms of logistics and the concept of the logistics chain in the education management system. In summary the term "logistics of education" is suggested to invent into circulation.

*****

Շուշան ԱՍԱՏՐՅԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՆ ԵՎ ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Լերկայում հայաստանյան շուկան կարելի է բնութագրել ոչ լրիվ զբաղվածությամբ, հարկադիր պարապուրդներով, ցածր աշխատավարձով, բնակչության եկամուտների բևեռացմամբ, աշխատանքային օրենսդրության թույլ զարգացածությամբ: Կշխատանքում ուսումնասիրվել է ՀՀ-ում 2011-2016թթ. աշխատուժի առաջարկի և պահանջարկի հարաբերակցությունը, աշխատանքային ռեսուրսների դիսամիկան, ինչպես նաև վեր են հանվել որոշակի խնդիրներ՝ կապված ՀՀ աշխատուժի շուկայում առկա թերությունների հետ:

Шушан АСАТՐՅԱՆ

РЫНОК ТРУДА И ВОПРОСЫ ЗАНЯТОСТИ В АРМЕНИИ

Ключевые слова: трудовой рынок, скрытая занятость, наемный рабочий, индекс потребительских цен.

Анотация: На данный момент армянский рынок можно определить как не полностью занятый, с вынужденными отпусками, с поляризацией населения с низкой заработной платой, с недоразвитым трудовым кодексом. Было проведено исследование о спросе и предложении рабочей силы в Армении 2011-2016 гг, о динамике рабочей силы, перегруженности рабочего дня, а также были подняты некоторые проблемы, связанные с некоторыми недостатками на армянском трудовом рынке.

Shushan ASATRYAN

LABOR MARKET AND EMPLOYMENT ISSUES IN ARMENIA

Keywords: labor market, hidden employment, hired worker, consumer price index

Abstarct: Currently the Armenian market can be described as not fully employed, obliged days off, inclined to low wages and poorly developed working legislation. The subjects of research in this study are: the ratio between supply and demand of workload, the dynamics of work resources, workload intensity in 2011-2016. The study has also revealed some issues connected to the drawbacks of the current RA market.

*****

Սամվել ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԶԱՆԳՎԱԾԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՈՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ԶԱՂԱԶԱՐՄԱՆ ՈՒՐԻՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Հոդվածում վերլուծվել է ՀՀ գործազրկության բարձր մակարդակի հիմնախնդիրը: Իրականացված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ՀՀ տնտեսական աճի ազդեցությունը թույլ է զբաղվածության ապահովման, հետևաբար նաև՝

գործազրկության կրճատման գործում: Որպես հիմնական պատճառներ են առանձնացվել տնտեսության ճյուղային կառուցվածքի խնդիրները, տարածքային անհամաչափ զարգացումը և ստվերային տնտեսությունը: Առաջարկվել են դրանց հաղթահարման հնարավոր ուղիները:

Самвел МАРГАРЯН
ПРИЧИНЫ МАССОВОЙ БЕЗРАБОТИЦЫ В РА И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Ключевые слова: уровень безработицы, численность занятых, ВВП, миграция, отраслевая структура экономики, неравномерное развитие регионов, теневая экономика.

В статье проанализирована проблема массовой безработицы в РА. Исследования показали, что экономический рост имеет слабое влияние на обеспечение занятости, следовательно, и на сокращение безработицы. Как основные причины этого явления были выявлены проблемы отраслевой структуры экономики, неравномерное развитие регионов и теневая экономика. Были также предложены пути их преодоления.

Samvel MARGARYAN
THE CAUSES OF MASS UNEMPLOYMENT IN ARMENIA AND THE WAYS TO OVERCOME THEM

Keywords: unemployment rate, number of the employed, GDP, migration, sectoral structure of the economy, asymmetries in territorial development, shadow economy.

The paper analyzes the high unemployment rate in Armenia. The results indicate the weak impact of economic growth on the increase of employment, therefore, on the reduction of the unemployment rate. The main reasons for this phenomenon are the issues of sectoral structure of the economy, the asymmetries in territorial development and the shadow economy. Possible ways of overcoming these challenges are proposed in the given paper.

*****
Հոփսիմե ԽՈՆԴԿԱՐՅԱՆ
ՏԱՐԵՑ ՄԱՐԴԻՎ ԵՎ ՆՐԱՆՑ ՀՈՒՉՈՂ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՎՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՀՀ-ում բնակվող տարեց մարդկանց ապրելակերպի հուզող խնդիրներն ավելի մանրամասն պարզաբանելու առիթով հեղինակի կողմից 2017թ. (մարտ-ապրիլ) անց է կացվել սոցիոլոգիական հետազոտություն: Հետազոտության արդյունքների հիման վրա հեղինակի կողմից կատարվել են շատ օգտակար եզրակացություններ՝ տարեց մարդկանց ապրելակերպի հետ առնչվող խնդիրների լուծման գործում, ինչպես նրանց ընտանիքներում, այնպես էլ հասարակական կյանքի համապատասխան ոլորտներում:

Рипсиме ХОНДКАРЯН
ПОЖИЛЫЕ ЛЮДИ И ВОЛНУЮЩИЕ ИХ ПРОБЛЕМЫ В АРМЯНСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Ключевые слова: старые люди, старение общества, традиционная семья, социальная активность, общество, поколение.

С целью выявления существующие проблемы проживания пожилых людей в Армении, со стороны автора в начале 2017 года (март-апрель), было проведено социологическое исследование. На основании анализа проведенного исследования, со стороны автора были разработаны весьма полезные рекомендации, с целью решения важнейших задач проживания пожилых людей как у себя дома, так и в соответствующих сферах общественной жизни.

Hripsime KHONDKARYAN
AGING PEOPLE AND THEIR TROUBLES IN THE ARMENIAN SOCIETY

Keywords: old people, aging society, the traditional family, social activities, society, the generation.

In March-April 2017 by the author was conducted sociological research on the occasion of a more detailed explanation of issues concerning the lifestyle of elderly people living in the Republic of Armenia. Very useful conclusions have been made on the survey results, solving problems related to elderly people living in their homes, as well as relevant sectors of public life.

*****
Լուիզա ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ
ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԵՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ՆՈՐ ԾՐԱԳԵՐԸ, ԴՐԱՆՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՈՒՍԿԵՐԸ ԵՎ ՀԱՂՔԱԶՐԱՄԱՆ ՀՆԱՐԱԿՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդվածում հեղինակը հակիրճ անդրադարձել է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցով իրականացվող ծրագրերին և բնութագրել է այն ծրագրերը որոնք նոր են ու դրանց հիմնական մասը նախատեսվում է մեկնարկել 2018 թվականից: Այդ ծրագրերից են՝ գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորումը այլ մեխանիզմներով, գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության, կաթիլային ոռոգման համակարգերի ներդրմանը, գյուղատնտեսական հումքի մթերումների նպատակով ազրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման, գյուղատնտեսությունում հակակարկտային ցանցերի ներդրման, ապահովագրական համակարգի ներդրման, ինչպես նաև սերմնաբուծության զարգացմանն ուղղված ծրագրերը: Ծրագրի բնույթից ելնելով՝ գնահատվել է դրանց էական ռիսկերը և տրվել է դրանց մեղմման մոտեցումները:

Луиза УНАНЯН
НОВЫЕ ПРОГРАММЫ В СФЕРЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА, ПРЕДУСМОТРЕННЫЕ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ЗА СЧЕТ СРЕДСТВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА РА, РИСКИ ИХ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Ключевые слова: сельское хозяйство, бюджетная заявка, риски, процентная ставка кредитов, капельное орошение, лизинг, интенсивный сад, страховка.

В статье автор кратко касается программ, осуществляемых за счет государственного бюджета РА, и характеризует новые программы, основную часть которых предусматривается начать с 2018г. Среди этих программ – субсидирование посредством иных механизмов процентных ставок кредитов, предоставляемых сфере сельского хозяйства, финансовая аренда – лизинг, сельскохозяйственной техники, программа внедрения капельного орошения, программа субсидирования процентных ставок кредитов, предоставляемых сфере агропереработки с целью заготовки сельскохозяйственного сырья, программа внедрения

противоградных сетей в сельское хозяйство, программа внедрения страховой системы, программы, направленные на развитие семеноводства. Исходя из характера программ оценены их существенные риски и предложены подходы к их смягчению.

Luiza HUNANYAN

NEW AGRICULTURAL PROGRAMS PROVIDED FOR IMPLEMENTATION AT THE EXPENSE OF STATE BUDGET OF RA, RISKS OF THEIR IMPLEMENTATION AND POSSIBILITY OF THEIR OVERCOMING

Keywords: agriculture, budget application, risks, loans interest rate, drip irrigation, leasing, intensive garden, insurance.

In the article the author briefly touches on the programs implementing at the expense of the state budget of the Republic of Armenia, and characterizes the new programs the main part of which is envisaged to start from 2018. Among these programs are subsidization of the loans interest rate through other mechanisms granted to the agricultural sector, financial leasing of agricultural machinery, drip irrigation program, program for subsidizing the loans interest rates granted for agroprocessing with the purpose of harvesting agricultural raw materials, program for introduction of antigrade networks in agriculture, program on introduction of insurance system, programs aimed at the development of seed production. Significant risks of the programmes based on their nature have been evaluated and approaches to their mitigation have been proposed.

*****

Լուիզա ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ

ՀՅ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱՊՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԿԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԶԱՄՈՒՄՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏԱՄԲ

Հոդվածում հեղինակը կարևորել է ծրագրային բյուջետավորման համակարգի ներդրման պայմաններում ծրագրերի արդյունավետության գնահատումը՝ շահառուների տեսանկյունից: Հոդվածի շրջանակներում կատարել է ՀՀ տնտեսությունում գյուղատնտեսության տեղի և պետական աջակցության ծավալների վերլուծություն, որի առանցքային մասը գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների շրջանում կատարված հարցումների հիման վրա գյուղատնտեսության ոլորտի բյուջետային ծրագրերի անհրաժեշտության և արդյունավետության վերաբերյալ հարցումներն են և դրանց արդյունքների գնահատումը: Հարցումները կատարվել են ՀՀ Արարատի, Գեղարքունիքի և Շիրակի մարզերի 210 գյուղացիական տնտեսություններում: Հեղինակի դիտարկումները հիմք են տալիս եզրակացնելու, որ շահառուները համեմատաբար մեծ կարևորություն են տալիս և արդյունավետ են գնահատում «Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում» և «Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում» ծրագրերին: Ընդհանուր առմամբ՝ ուսումնասիրվող բոլոր մարզերում հարցվողների կողմից գյուղատնտեսության աջակցության բյուջետային ծրագրերի կարևորությունը գնահատվել է 53,8-56,1%, իսկ արդյունավետությունը՝ 36,1-39,6%-ի շրջանակներում: Այս ցուցանիշները բավականին ցածր են, և նման գնահատականները պահանջում են հիմնովին վերանայել ծրագրերի իրականացման կառուցակարգերը:

Луиза УНАНЯН

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ БЮДЖЕТНЫХ ПРОГРАММ ПО ОЦЕНКЕ БЕНЕФИЦИАРОВ РА

Ключевые слова: сельское хозяйство, бюджетные расходы, поддержка, программы, эффективность.

В статье автор обращается к оценке эффективности программ с точки зрения бенефициаров в условиях внедрения системы программного выделения бюджета. В рамках статьи автор анализирует объемы местной и государственной поддержки сельского хозяйства в экономике РА. Ключевая часть статьи – опросы о необходимости и эффективности бюджетных программ сельскохозяйственной сферы, проведенные среди экономических субъектов сельского хозяйства, и оценка их результатов. Опросы были проведены в 210 сельский хозяйствах Арагатской, Гегаркуникской и Ширакской области РА. Наблюдения автора дают основание заключить, что бенефициары придают относительно большое значение и оценивают как эффективные программы “Вакцинация сельскохозяйственных животных” и “Субсидирование процентных ставок кредитов, предоставляемых в сфере сельского хозяйства”. В целом, во всех изученных областях опрошенные оценивают значение бюджетных программ поддержки сельского хозяйства в рамках 53,8-56,1%, а эффективность – 36,1-39,6%. Эти довольно низкие показатели и подобные оценки требуют основательного пересмотра порядка осуществления программ.

Luiza HUNANYAN

EFFECTIVENESS OF AGRICULTURAL BUDGETARY PROGRAMS ACCORDING TO THE EVALUATION OF BENEFICIARIES RA

Key words: agriculture, budget expenses, support, programs, effectiveness.

In the article the author addresses the evaluation of the effectiveness of the programs from the point of view of beneficiaries in the context of implementing the system of programmed budget allocation. Within the framework of the article the author analyzes the volumes of local and state support of agriculture in the economy of the Republic of Armenia. The key part of the article is a survey on need and effectiveness of agricultural budget programs conducted among farmers and assessment of their results. Survey was conducted in 210 farms in Ararat, Gegharkunik and Shirak regions of Armenia. Observations of the author give grounds to conclude that the beneficiaries attach relatively great importance and evaluate as effective programs "Immunization of farm animals" and "Subsidization of interest rates on loans provided in the field of agriculture." In general, in all regions under research, respondents evaluate the importance of budget programs directed to the support of agriculture within 53.8-56.1%, and their efficiency - 36.1-39.6%. These are rather low indicators which require a thorough review of implementation of the programs.

*****

Լիանա ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

Լուսինե ԹՈՐՈՍՅԱՆ

ՀՀ-ՈՒՄ ԿԼԱՍՏԵՐՆԵՐԻ ԶԵՎԱԿՈՐՄԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ. ԿԱԹՆԱՍԹԵՐԻ ԿԼԱՍՏԵՐ

Կլաստերը միջկազմակերպական փոխգործունեության կազմակերպման ամենահեռանկարային ձևաչափերից մեկն է, որի անդամներն իրականացնում են մեկ ընդհանուր աշխատանք՝ միաժամանակ մրցակցելով միմյանց հետ: Կլաստերների ձևավորումը նպաստում է երկրի տնտեսական աճին, և ՀՀ-ում արդեն կատարվել են դրա ներդրման փորձերը՝ հատկապես կրթության ոլորտում: Այժմ առաջարկվում է կաթնամթերքի արտադրության կլաստերի նախագիծ, որը կարող է տեղայնացվել ՀՀ-ում և նպաստել տնտեսության զարգացմանը:

Лиана ХАЧАТРЯН
Лусине ТОРОСЯН

ЗНАЧЕНИЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КЛАСТЕРОВ В РА. МОЛОЧНЫЙ КЛАСТЕР

Ключевые слова: кластер, межорганизационное сотрудничество, наука, производство, экономический рост.
Кластер является одним из наиболее перспективных форматов межорганизационного сотрудничества, чьи сотрудники исполняют одну общую работу, одновременно конкурируя между собой. Формирование кластера способствует экономическому росту, и в Армении уже были сделаны попытки его внедрения, особенно в секторе образования. Теперь предлагается проект молочного кластера, которого можно разместить в Армении и способствовать экономическому развитию.

Liana XACHATRYAN
Lusine TOROSYAN

SIGNIFICANCE AND POSSIBILITIES OF CLUSTERS' FORMATION IN RA. DIARY CLUSTER

Key words: cluster, inter-organizational cooperation, science, production, economic growth.
Cluster is one of the most promising formats of inter-organizational cooperation, which employees perform one common work, simultaneously competing with each other. Cluster's formation promotes economic growth and in Armenia attempts have already been made to implement it, especially in the education sector. Now we offered a project of diary cluster, which can be placed in Armenia and promote economic development.

*****

Դավիթ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ԱՈՎԱ ԶԻՄԱՆՆԵՐԻՆԵՐԸ ԿԱԹՆԱՄԹԵՐԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Վերջին տասնամյակում հանրապետությունում կաթնամթերքի ոլորտում վերագործարկվեցին մի շարք արտադրություններ, ինչպես նաև ստեղծվեցին նոր ընկերություններ: Դրանցից շատերը կարճ ժամանակահատվածում կարողացան վերականգնել իրացման նախկին շուկաները և ակտիվորեն մուտք գործել նոր շուկաներ: Սակայն այս ոլորտում դեռևս առկա են մի շարք հիմնախնդիրներ, որոնք իրենց բացասական ազդեցությունն են ունենում շուկայի կայացման և հավասար մրցակցության ձևավորման վրա: Ուստի, հատկապես անցումային տնտեսություններում, որտեղ մրցակցային միջավայրի ձևավորման նախապայմաններն ու նախադրյալները բացակայում են, պետության միջամտությունը առանցքային նշանակություն է ստանում՝ մենաշնորհացումը կանխելու, անբարեխիղճ մրցակցությունը, հակամրցակցային համաձայնությունները, գերիշխող դիրքի չարաշահումները բացառելու միջոցով առողջ մրցակցային միջավայր ստեղծելու գործընթացում, որն էլ ցանկացած պետության տնտեսության զարգացման գրավականներից մեկն է:

Давид ОГАНЕСЯН

СОСТОЯНИЕ КОНКУРЕНЦИИ И СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ В СФЕРЕ МОЛОЧНЫХ ПРОДУКТОВ

Ключевые слова: конкуренция, конкурентная среда, сфера молочных продуктов, финансовые ресурсы, насыщенность рынка, политика снабжения и маркетинга.
За последнее десятилетие в республике, в сфере молочных продуктов, были возобновлены ряд производств, также были созданы новые компании. Многие из компаний. за короткий период. смогли восстановить прежние рынки реализации и активно осваивать новые рынки. Однако, в настоящее время в данной сфере все еще существуют проблемы, которые оказывают отрицательное влияние на состояние рынка и формирование равной конкурентной среды. Поэтому, особенно в переходной экономике, где отсутствуют предварительные условия и предпосылки для формирования конкурентной среды, государственное вмешательство приобретает ключевое значение для предотвращения монополизации и создания конкурентной среды путем исключения недобросовестной конкуренции, антиконкурентных соглашений, злоупотребления доминирующего положения, которые являются одним из залогов экономического развития любого государства.

Davit HOVHANNISYAN

STATE OF COMPETITION AND MAIN CHALLENGES IN DIARY PRODUCTION

Key words: competition, competitive environment, dairy production, financial means, market saturation, supply and marketing policy.
Over the past decade a number of formerly existant dairy production companies were reopened as well as new ones were established. Many of these companies within a short time-period managed to restore their former markets and entered new markets. However, there are some challenges in this area that negatively impact establishment of the market and formation of the free competitive environment. Therefore, particularly for transition economies, where there are no preconditions to form competitive environment, it is of utmost importance to have state intervention. This will inevitably help avoid monopolization, unfair competition, side deals, misuse of power, and establish healthy competitive environment which is a guarantee to a country's economic development.

*****

Էդուարդ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Դավիթ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ԱՈՎԱ ԶԻՄԱՆՆԵՐԻՆԵՐԸ ԶԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետության բնակլիմայական պայմանները բավականին նպաստավոր են արդյունագործական ձկնաբուծության և հատկապես սաղմոնաձկների և թառափազգիների բուծման ու աճեցման համար: Շուկայական ազատ մրցակցության պայմաններում վերջին տարիներին Հայաստանի Հանրապետությունում ավելացան ձկնաբուծությամբ զբաղվող տնտեսվարող սուբյեկտների թիվը: Սրան զուգահեռ շուկայում ակտիվ գործունեություն են ծավալում նաև ձկան ներմուծմամբ զբաղվող տնտեսվարող սուբյեկտներ: Ձկան ոլորտի ուսումնասիրության արդյունքում կարող ենք փաստել, որ ձկան շրջանառության ոլորտը մրցակցային է, ոլորտում գործում են շուկայական փոքր մասնաբաժինների տիրապետող բազմաթիվ տնտեսավարող սուբյեկտներ, կենտրոնացվածության մակարդակը ցածր է, չկան խոշոր տնտեսավարող սուբյեկտներ, շուկա մուտքի խոչընդոտներ չեն

Լշմարվում: Սակայն Հայաստանում ձկան շրջանառության ոլորտի առավել զարգացման համար, անհրաժեշտ են մի շարք գործոնների կիրառում, որոնք էլ ավելի կկապաստեն ոլորտի զարգացմանն ու կոր շուկաների ձեռք բերմանը:

**Эдуард КАЗАРЯН
Давид ОГАНЕСЯН
СОСТОЯНИЕ КОНКУРЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ В СФЕРЕ ОБРАЩЕНИЯ РЫБОПРОДУКТОВ**

Ключевые слова: конкуренция, конкурентная среда, сфера обращения рыбопродуктов, рыбоводство, объем рынка, барьер входа на рынок.

Исследования показывают, что важными проблемами развития отрасли рыбоводства в Республике Армения являются не только финансовые средства, а расширение местного производства корма и создание предприятий по переработке рыбопродуктов. Они послужат стимулом для создания новых рыбозаводней, поскольку спрос на местную рыбную продукцию большой, отрасль конкурентная, низкоконцентрированная и барьеры входа на рынок отсутствуют. Освоение новых рынков в государствах-членах ЕАЭС в данной отрасли обеспечит развитие рыбоводства, производственную переработку, создание прибыли, занятость, осуществление инвестиций, а также экономические функции по улучшению платежного баланса.

**Eduard GHAZARYAN
Davit HOVHANNISYAN
THE SITUATION OF COMPETITION AND THE PROBLEMS IN THE FIELD OF FISHERY PRODUCTS DISTRIBUTION**

Keywords: competition, competition environment, field of fishery products distribution, fish farming, product market value, barriers to entry.

The studies show, that for the improvement of fishery field in the Republic of Armenia the significant problems are not only the financial means, but also the extension of local fish food production and the establishment of fish processing business. These may motivate for the creation of new fish hatcheries, as the demand for local fish product is high, the field is competitive, low concentrated and the barriers to entry are absent. The capturing of new markets in the state-members of EAEU will assure to improve fish farming, production processing, the earnings, employment, investments, as well as the economic functions to enhance balance of payments.

*****

**Հովհաննես ԱՍԱՏՐՅԱՆ
ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՄՇԱԿԱԳՐՈՒՅՍԵՐԻ ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՆԱՅԻՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ (ԱՐՄԱՎԻՐԻ ՄԱՐԶԻ ԱՅԳԵՎԱՆ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)**

Ցանկացած մշակաբույսի մշակության հարցում էական նշանակություն ունի օրգանական և հանքային պարարտանյութերի օգտագործումը: Հետազոտության մեջ ուսումնասիրվել է հանքային և օրգանական պարարտանյութերի ազդեցությունը բանջարանոցային մշակաբույսերի բերքատվության վրա: Ուսումնասիրությունը կատարվել է Արմավիրի մարզի Այգեվան գյուղական համայնքի 30 գյուղացիական տնտեսությունների կոնկրետ տվյալներով: Օգտագործվել են վիճակագրական տարբեր մեթոդներ և հաշվարկվել է օգտագործվող պարարտանյութերի օպտիմալ չափերը:

**Оганнес АСАТРЯН
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ УРОЖАЙНОСТИ ОВОЩНЫХ КУЛЬТУР (НА ПРИМЕРЕ АЙГЕВАНСКОГО СЕЛЬСКОГО СООБЩЕСТВА В АРМАВИРСКОМ РАЙОНЕ)**

Ключевые слова: статистический анализ, урожайность, органические и минеральные удобрения, корреляционно-регрессионный анализ.

Использование органического и минерального удобрения имеет важное значение для каждого растения. В области нашего исследования изучается влияние органического и минерального удобрения на урожайность овощей. Исследование использовалось на основных данных 30 сельских хозяйств в селе Айгеван, Армавирской области. Использовались разные статистические методы для изучения связи между удобрением и урожайностью.

**Hovhannes ASATRYAN
FACTOR ANALYSIS OF VEGETABLE CROP YIELDS (BY THE EXAMPLE OF AYGEVAN RURAL COMMUNITY IN ARMAVIR REGION)**

Keywords: statistic analysis, mineral and organic fertilizers, corelation-regression analysis, crop yield.

In any crops cultivation the use of mineral and organic fertilizers is essential. It has researched the mineral and organic fertilizers influence on vegetable crops yield. The research was performed with 30 rural farms concrete data of Aygevan rural community, Armavir Region. There were used different statistic methods and was calculated the optimal amount of used fertilizers.

*****

**Միակ ԱՎԱԳՅԱՆ
ԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ**

Եվրոպական արժույթային համակարգի ստեղծումը և հետագա զարգացումը խթան հանդիսացավ աշխարհի տարբեր մայրցամաքներում արժույթային միությունների ձևավորման համար: Ներկայում դրանք հանդես են գալիս տարբեր ձևերով, որոնցից յուրաքանչյուրն արտահայտում է տվյալ միության անդամ երկրների տնտեսական զարգացման մակարդակը, ինտեգրման աստիճանը և հեռանկարները: Հոդվածում ներկայացված են արժույթային միությունների ժամանակակից ձևերը, ինչպես նաև դրանց ընձեռած առավելություններն ու թերությունները ինտեգրացիոն խմբավորումների մասնակից պետությունների համար:

**Мисак АВАГЯН
СОВРЕМЕННЫЕ ПРОЯВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ВАЛЮТНЫХ СОЮЗОВ**

Ключевые слова: интеграция, валютная политика, расчетная единица, обменный курс, трансакционные расходы.

Создание и дальнейшее развитие Европейской валютной системы стало стимулом для формирования валютных союзов на разных континентах мира. В настоящее время они представлены по-разному, каждый из которых выражает уровень

экономического развития государств-членов союза, степень интеграции и перспективы. В статье описываются современные формы валютных союзов, а также их преимущества и недостатки для государств-участников интеграционных группировок.

Misak AVAGYAN
CONTEMPORARY MANIFESTATIONS OF MONETARY UNIONS FORMATION

Keywords: integration, monetary policy, settlement unit, exchange rate, transaction costs.
The creation and further development of the European Monetary System has become an incentive for the formation of currency unions on different continents of the world. At present, they are presented in different forms, each of which expresses the level of economic development of the member states of the union, the degree of integration and prospects. The article describes modern forms of currency unions, as well as their advantages and disadvantages for the participants of integration groups.

*****

Միասկ ԱՎԱԳՅԱՆ
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԱՐԺՈՒԹԱՅԻՆ ԻՆՏԵԳՐԱՄԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՁ

ԵԱՏՄ շրջանակներում արժույթային միություն ստեղծելու և միասնական արժույթի ներդրման մասին խոսակցությունները անհրաժեշտություն են առաջացնում ևս մեկ անգամ վերլուծել եվրասիական տարածաշրջանում ձևավորված ինտեգրացիոն գործընթացների արդյունավետությունը, դրանց զարգացման հեռանկարները, ինչպես նաև վեր հանել այն նախադրյալները, որոնք հիմք կհանդիսանան տնտեսական ինտեգրման հաջորդ փուլին՝ արժույթային միությանը անցում կատարելու համար: Հոդվածում ներկայացվել են ԵԱՏՄ անդամ երկրների տնտեսական զարգացման կայունությունը որոշող հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները, հաշվարկվել կոնվերգենցիաների շեմերը և դրանց հիման վրա մատնանշվել ԵԱՏՄ-ում միասնական արժույթի ներդրման համար անհրաժեշտ հիմնական պայմանները:

Мисак АВАГЯН
О ВОПРОСЕ ВАЛЮТНОЙ ИНТЕГРАЦИИ СТРАН-ЧЛЕНОВ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Ключевые слова: валютный союз, единая валюта, платежная система, финансовый рынок, валютный риск.
Разговоры о создании валютного союза и введении единой валюты в рамках ЕАЭС создают необходимость еще раз проанализировать эффективность интеграционных процессов сформированных в евразийском регионе, перспективы их развития, а также выявить те предпосылки, которые послужат основой для перехода к следующему этапу экономической интеграции - валютного союза. В статье представлены основные макроэкономические показатели, определяющие устойчивость экономического развития стран-членов ЕАЭС, рассчитаны пороги конвергенции, на основе которых указаны основные условия, необходимые для введения единой валюты в ЕАЭС.

Misak AVAGYAN
ON ISSUES OF MONETARY INTEGRATION OF THE MEMBER COUNTRIES OF EURASIAN ECONOMIC UNION

Keywords: currency union, common currency, payment system, financial market, currency risk.
Conversations about the creation of a currency union and introducing a common currency within the framework of the EAEU once again are forced to analyze the effectiveness of integration processes formed in the Eurasian region, reveal their development prospects, as well as identify those premises that will serve as the basis for the transition to the next stage of economic integration - the monetary union. Main macroeconomic indicators determining the sustainability of economic development of the EAEU member countries are presented and the thresholds of convergence were calculated in the article, which are the basis to specify the basic conditions necessary for the introduction of a single currency in the EAEU.

*****

Ռազմիկ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Արթուր ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ԱՌԱՆՁՆԱԳՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Սույն հետազոտությունում ուսումնասիրվել են ՀՀ տնտեսական զարգացման շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և քննադատական փորձաքննության Էկոլոգատնտեսական առանձնահատկությունները: Վերջիններիս համահունչ բացահայտվել են բացասական հետևանքները, կապված շրջակա միջավայրի բաղադրիչների Էկոլոգիական որակի և կայունության անկման հետ եւ նախանշվել են ընդերքօգտագործման ոլորտի հրատապ լուծում պահանջող համալիր ինդիկատորները՝ ուղղված «տնտեսական-Էկոլոգիական օգուտ» համակարգի ներդաշնակ զարգացմանը:

Размик ПЕТРОСЯН
Артур КАРАПЕТЯН
НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ В РА

Ключевые слова: экономическое развитие, экономический рост, оценка воздействия на окружающую среду, экологические последствия недропользования, природоохранная экспертиза.
В исследовании рассмотрены эколого-экономические особенности экономического развития и оценки воздействия на окружающую среду в РА. Выявлены отрицательные последствия, связанные с падением экологического качества и устойчивости компонентов окружающей среды. Актуализированы комплексные задачи сферы недропользования, требующие скорейшего решения, направленного на достижение гармоничного развития системы «экономическая выгода-экологическая выгода».

Razmik PETROSIAN
Artur KARAPETIAN
SOME FEATURES OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL IMPACT IN THE RA

Keywords: economic development, economic growth, environmental impact assessment, environmental consequences of subsurface use, environmental expertise.

The article examines the ecological and economic features of economic development and environmental impact assessment in the RA. The negative consequences related to the decrease in environmental quality and the sustainability of environmental components have been identified. The complex tasks of the subsurface use sector, requiring prompt solution aimed at achieving a harmonious development of the "economic benefit-ecological benefit" system have been addressed.

*****

**Լևոն ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃՆ ՈՒ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԱՊԱՅՈՎՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԶԱՐԳԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ**

Տնտեսական կյանքի զարգացումները վկայում են, որ առավել հզոր են համարվել և տվյալ ժամանակաշրջանի համար արտադրողական ուժերի բարձր մակարդակ են ապահովել այն պետությունները, որոնք ունենալով մեծաքանակ բնակչություն, տիրապետել են հսկայական տարածքների ու բազմաախիս հումքային ռեսուրսների: Հոդվածում կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ հասարակության զարգացման ժամանակակից պայմաններում տնտեսական իրավիճակը նկատելիորեն փոխվել է: Հիմնվելով բնակչության համանման կենսամակարդակ ունեցող երկրների ռեսուրսապահովման ցուցանիշների և կարևորագույն համարվող տնտեսական, սոցիալական ու բնապահպանական գործոնների համեմատական վերլուծության վրա, հոդվածում դիտարկվել են Հայաստանի տնտեսության զարգացման համար կարևոր համարվող մի շարք մոտեցումներ:

**Левон ХАЧАТРЯН
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ПРОБЛЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕСУРСОВ НА РАЗНЫХ ПЕРИОДАХ ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ**

Ключевые слова: Обеспечение ресурсов, экономическое развитие, жизненный уровень населения, территория, численность населения, энергетические и сырьевые ресурсы, экономические показатели, эффективность производства.
Процессы развития экономической жизни свидетельствуют, что наиболее могучими являлись и для данного времени высокий уровень производительных сил обеспечили те государства, которые, имея многочисленное население, овладели огромными территориями и многими видами сырьевых ресурсов.
Выполненные в статье исследования показывают, что в современных условиях развития общества экономическое состояние значительно изменялось. Основываясь на показателях ресурсообеспечения стран с почти одинаковым уровнем благосостояния населения и на сравнительном анализе важнейших экономических, социальных и природоохранных факторов, в статье рассмотрен ряд постановок, важных для развития экономики Армении.

**Levon KHACHATRYAN
THE ISSUE OF ECONOMIC GROWTH AND RESOURCE SECURITY INDIFFERENT PERIODS OF HISTORICAL DEVELOPMENT**

Keywords: resource security, economic development, number of population and living standards, space, energy and raw materials resources, economic indicators, production efficiency.
The economic development indicates that the countries which can be considered more powerful and are able to provide a high level of productive forces for a given period are those that despite the big population have large areas and a variety of raw materials resources. The investigations done within the scope of this study show that the economic situation has been remarkably changed in the conditions of the current development in society. Based on the comparative analysis of the indicators of resource provision and economic, social and ecological factors of the countries with similar living standards, a variety of approaches essential for the economic development in Armenia have been considered in the framework of this article.

*****

**Արա ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
ԱՎՏԻՎՆԵՐԻ ԳՆԵՐԻ «ՓՈՒԶԻԿՆԵՐԻ» ԱՌԱՋԱՅՄԱՆ ՆԱԽԱՂԹԱԼՆԵՐԸ ԵՎ ԱՉԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱԿՐՈՏԵՍԵՍԱԿԱՆ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՎՐԱ**

Ֆինանսական շուկաներում «փուչիկ» անվանմամբ երևույթը առաջանում է այն ժամանակ, երբ շուկան դադարում է աղեկվատորեն գնահատել ակտիվների գները: Փուչիկները մեծապես վտանգում են ֆինանսական կայունությունը երկրում, և հասունանալու հետ ավելի է մեծանում դրանց բացասական ազդեցությունը տնտեսության վրա՝ դարձնելով փուչիկների ճանաչումը կենտրոնական բանկերի համար կարևոր խնդիր: Սույն հոդվածում ներկայացված են փուչիկների առաջացման նախադրյալները և ազդեցությունը տնտեսության տարբեր հատվածների վրա, դիտարկված են փուչիկների ճանաչման ուղղված վիճակագրական թեստերի օրինակներ: Անդրադարձ է կատարվել անշարժ գույքի շուկայի փուչիկներին, դրանց առանձնահատկություններին, և վերը նշված թեստերը կիրառվել են S&P 500 ամերիկյան բաժնետոմսերի շուկայի ինդեքսի պատմական տվյալների օգնությամբ բաժնետոմսերի շուկայում, ինչպես նաև Երևան քաղաքի անշարժ գույքի շուկայում փուչիկների ճանաչման նպատակով:

**Արա ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПУЗЫРЕЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКУЮ СРЕДУ**

Ключевые слова: финансовые пузыри, финансовая нестабильность, кризис, центральный банк, стадное поведение, поведенческие финансы.
Явление под названием “пузырь” на финансовых рынках возникает, когда рынок перестает адекватно оценивать цены на активы. Пузыри представляют собой большую угрозу для финансовой стабильности страны и параллельно их возрастанию, увеличивается негативное влияние на экономику, что превращает распознавание пузырей в важнейшую задачу для центральных банков. В данной статье представлена предыстория появления пузырей и их влияние на различные секторы экономики, рассматриваются примеры статистических тестов для распознавания пузырей. Рассмотрены пузыри на рынке недвижимости их особенности, а вышеупомянутые тесты используются для распознавания пузырей на фондовом рынке с помощью исторических дат индекса Американского фондового рынка S&P 500, а также на рынке недвижимости в городе Ереван.

Ara AVETISYAN

PRECONDITIONS FOR THE EMERGENCE OF ASSET PRICE BUBBLES AND THEIR INFLUENCE ON MACROECONOMIC ENVIRONMENT

Keywords: financial bubbles, financial instability, crisis, central bank, herd behavior, behavioral finance.

In financial markets the phenomenon called “bubble” occurs when the market stops adequately estimating asset prices. Bubbles greatly endanger financial stability in countries, and their maturation grows the negative impact on economy, which makes the identifying of bubbles an important problem for central banks. In this article the preconditions of bubble emergence and their impact on different economy sectors are introduced and also statistical tests for identifying bubbles are considered. Reference was made to real estate market bubbles, their peculiarities, and the above tests were used for identifying bubbles in stock market with the historical data of S&P500 stock market index, as well as in Yerevan real estate market.

*****

Միքայել ՄԵԼԵՈՒՄՅԱՆ

Արթուր ԱՌԱԶԵԼՅԱՆ

ԳԵՐԻՇԽՈՂ ԴԻՐՔԻ ՍԱՀՄԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԶՅ ԵՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ՀԱՎԱՍԵՆԱՇՆՈՐԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Գերիշխող դիրք հասկացությունը հայկական և արտասահմանյան հակամենաշնորհային օրենսդրության առանցքային հասկացություններից մեկն է: Չարգացած երկրներում գերիշխող դիրքի ճանաչման համար օգտագործում են առավելապես որակական ցուցանիշներ, մինչդեռ ԱՊՀ երկրների օրենսդրություններում շեշտը դրվում է բանական ցուցանիշների վրա: ՀՀ հակամենաշնորհային օրենսդրությունը, ընդունման տարուց ի վեր կրելով բազմաթիվ փոփոխություններ, ունի մի շարք բարելավումների կարիք, առ այն, որ անհրաժեշտ է հստակեցնել շուկայական իշխանության հիմքով գերիշխող դիրքի ճանաչման, խմբային իշխանության սահմանները, ինչպես նաև առևտրային ցանցերի՝ գերիշխող դիրք ունենալու հիմքերը: Հոդվածը նվիրված է վերը նշված հարցերի ուղղությամբ լուծումների մշակմանը:

Микаел МЕЛКУМЯН

Артур АРАКЕЛЯН

ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ДОМИНИРУЮЩЕГО ПОЛОЖЕНИЯ В АНТИМОНОПОЛЬНЫХ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВАХ АРМЕНИИ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

Ключевые слова: доминирующее положение, монопольное положение, антимонопольное законодательство, экономическая конкуренция.

Доминирующее положение является одним из ключевых понятий армянского и зарубежного антимонопольного законодательства.

В развитых странах для определения доминирующего положения, в основном используют качественные показатели, в то время как антимонопольное законодательство стран СНГ сосредоточено на количественных показателях.

Антимонопольное законодательство Республики Армения подвергалось множеству изменений с момента принятия закона и нуждается в ряде улучшений, особенно с целью прояснения принципов признания доминирующего положения на основе рыночной власти, коллективного доминирования, а также принципов признания торговых сетей доминирующими. Статья посвящена разработке решений указанных проблем.

Mikael MELQUMYAN

Artur ARAQELYAN

THE PROBLEMS OF DETERMINING THE DOMINANT POSITION IN THE ANTI MONOPOLY LEGISLATION OF ARMENIA AND FOREIGN COUNTRIES

Keywords: dominant position, monopoly position, antimonopoly legislation, economic competition.

The dominant position is one of the key concepts of Armenian and foreign antimonopoly legislation.

Developed countries during determination of the dominant position mainly use qualitative indicators, while the antimonopoly legislation of the CIS countries is focused on quantitative indicators.

The antimonopoly legislation of the Republic of Armenia has undergone many changes since the adoption of the law, but now needs a number of improvements, especially with a view of clarifying the principles of recognizing a dominant position based on market power, collective domination, and the principles of recognizing trading networks as dominant.

The article is devoted to the development of solutions to these problems.

*****

Միքայել ՄԵԼԵՈՒՄՅԱՆ

Արթուր ԱՌԱԶԵԼՅԱՆ

ՆՈՐ ՊՐՆԱԶԱՅՈՒՆԱԿԱՆ ԶԵՆՆԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ Ե

Ներկա ժամանակներում ՀՀ-ում տարեկան մշակվում է շուրջ 40 մլն տոննա պղնձի հանքաքար, որից ստացվում է ավելի քան 380 հազար տոննա պղնձի խտանյութ: Այդ ծավալները լիովին բավարարում են մեր երկրում պղնձաձուլարան կառուցելու նվազագույն պահանջները: Հաշվարկները ցույց են տալիս, որ 422 մլն ԱՄՆ դոլլարի ներդրումների արդյունքում Հայաստանում հնարավոր կլինի կառուցել տարեկան շուրջ 100 հազար տոննա հզորությամբ պղնձաձուլարան, իսկ պղնձի գնի 5000 ԱՄՆ դոլլար լինելու դեպքում ներդրումների ետզնման ժամկետը կկազմի 5.7 տարի:

Микаел МЕЛКУМЯН

Артур АРАКЕЛЯН

СТРОИТЕЛЬСТВО НОВОГО МЕДЕПЛАВИЛЬНОГО ЗАВОДА В АРМЕНИИ НАСТОЯТЕЛЬНОЕ ТРЕБОВАНИЕ

Ключевые слова: медная руда, медный концентрат, чистая медь, медный завод.

В настоящее время в Армении ежегодно производится около 40 миллионов тонн медной руды, из которых извлекается более 380000 тонн медного концентрата. Эти объемы полностью отвечают минимальным требованиям для строительства медеплавильного завода в нашей стране. Расчеты показывают, что с инвестициями в размере 422 млн долларов в Армении

можно будет построить медеплавильный завод мощностью около 100 тыс. тонн. Если цена на медь составит 5000 долларов, рентабельность инвестиций составит 5,7 года.

**Mikael MELQUMYAN
Artur ARAQELYAN
THE CONSTRUCTION OF A NEW COPPER SMELTER IN ARMENIA IS AN URGENT REQUIREMENT**

Keywords: copper ore, copper concentrate, pure copper, copper plant.
Currently, about 40 million tons of copper ore are produced annually in Armenia, from which more than 380,000 tons of copper concentrate are extracted. These volumes fully meet the minimum requirements for building a copper-smelting plant in our country. Calculations show that with investments of \$ 422 million in Armenia it will be possible to build a copper-smelting plant with a capacity of about 100 thousand tons. With a copper price of \$ 5,000, the return on investment will be 5.7 years.

*****
**Տարևիկ ՈՒԼԻԽԱՆՅԱՆ
ԲՈՂՉՈՎ ԵՐԿՐՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՈՒՆՁԱԳՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳԼՈՒԲԱԼ ՀԱՍՏԱԿԱՐԳՈՒՄ**

ԲՈՂՉՈՎ-ի անդամ երկրները բնութագրվում են որպես արագ զարգացող հզոր երկրներ, որոնց բարենպաստ դիրքն ապահովում է համաշխարհային տնտեսության մեջ նրանց կարևոր դերը: ԲՈՂՉՈՎ երկրների Չինաստանն ունի արդյունաբերական արտադրանքի արտադրության հզորություններ, Բրազիլիան հարուստ է գյուղատնտեսական արտադրությամբ, Ռուսաստանը՝ հանքային ռեսուրսներով, Հնդկաստանը՝ էժան մտավոր ռեսուրսներով, ՀԱՂՉՈՎ՝ բնական ռեսուրսներով:
Փորձագետները չէին սպասում ԲՈՂՉՈՎ խմբի երկրների միջև տնտեսական համագործակցություն, սակայն այս խմբավորումը դարձավ տնտեսական համագործակցության հաջողված օրինակ, որը կարող է դառնալ այլընտրանք արևմտյան մոդելին:

**Татевик УЛИХАНИЯ
СТРАНЫ БРИКС И ИХ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ**

Ключевые слова: БРИКС, экономическое сотрудничество, ресурсы, потенциал, торговля.
Страны БРИКС характеризуется как быстро развивающиеся сильные страны. Выгодное географическое положение этих стран дает им важную роль в мировой экономике. Китай имеет потенциал для производства промышленной продукции, Бразилия богата сельскохозяйственной продукцией, Россия - минеральными ресурсами, Индия - дешевыми интеллектуальными ресурсами, Южная Африка - природными ресурсами. Эксперты не ожидали, что странами БРИКС начнут экономическое сотрудничество, однако эта группа стала успешным примером экономического сотрудничества, который может стать альтернативой западной модели.

**Tatevik ULIKHANYAN
BRICS COUNTRIES AND THEIR DEVELOPMENTAL FEATURES IN THE GLOBAL SYSTEM**

Keywords: BRICS, economic cooperation, resources, potential, trade.
The BRICS countries are characterized as rapidly developing strong countries. The favorable geographic position of these countries gives them an important role in the world economy. China has the potential to produce industrial products, Brazil is rich in agricultural products, Russia with mineral resources, India has cheap intellectual resources, South Africa has natural resources. Experts did not expect BRICS countries to start economic cooperation, but this group became a successful example of economic cooperation, which could become an alternative to the Western model.

*****
**Հայկ ԱԴԻԼԽԱՆՅԱՆ
ՀՀ ՏՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԷԼԵԿՏՐԱԲԵՆԵՐԳԻՎՅԻ ՍՊԱՈՍԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ԷՄՊԻՐԻԿ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

Սույն աշխատանքում իրականացված է ՀՀ տնային տնտեսություններում էլեկտրաէներգիայի սպառման կառուցվածքի վերլուծություն: Վերջինս իրականացվել է երկու փուլով: Նախ, տվյալների հավաքագրման նպատակով Երևան քաղաքի Աջափնյակ վարչական շրջանի շուրջ 1200 տնային տնտեսություններում իրականացվել է հարցում, որի արդյունքների հիման վրա էլ աշխատանքի երկրորդ փուլում կատարվել են էմպիրիկ մոդելների գնահատումներ: Մասնավորապես իրականացվել են ռեգրեսիոն և պանելային տվյալների վերլուծություններ: Վերջիններիս նպատակն է եղել բացահայտել և բանակապես գնահատել տնային տնտեսություններում կիրառվող էլեկտրական սարքավորումների ազդեցության չափն էլեկտրաէներգիայի ընդհանուր սպառման վրա: Պանելային տվյալների վերլուծության շրջանակներում գնահատվել են երեք մոդելներ՝ միավորված ռեգրեսիա, ֆիքսված և պատահական էֆեկտներով մոդելներ:

**Айк АДИЛХАНИЯ
ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ ПОТРЕБЛЕНИЯ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ В ДОМАШНИХ ХОЗЯЙСТВАХ РА**

Ключевые слова: Домашние хозяйства, потребление электроэнергии, регрессионный анализ, панельный анализ, энергоэффективность, энергосбережение.
В данной статье анализирована структура потребления электричества в домашних хозяйствах Армении. Анализ проведен в двух этапах. Сначала, с помощью опроса, проведенного среди 1200 домашних хозяйств общины Ачапняк, была собрана информация о средних затратах на электричество, а так же о структуре потребления электричества разными бытовыми приборами. На основе этих данных, во втором этапе анализа были оценены регрессионные модели и модели панельных данных, с целью выявления и оценки влияния и оценки влияния приборов на общий уровень потребления электричества. В рамках панельного анализа оценена общая регрессия, а так же модели фиксированных и случайных эффектов.

**Hayk ADILKANYAN
EMPIRICAL ANALYSIS OF ELECTRICITY CONSUMPTION STRUCTURE IN ARMENIAN PRIVATE HOUSEHOLDS**

Keywords: private households, electricity consumption, regression analysis, panel data analysis, energy efficiency, energy saving.

In the current paper analysis of electricity consumption structure in Armenian private households is implemented. The latter is conducted in two stages. At the first stage, for the purpose of data collection a survey is conducted among 1200 households representing Ajapnyak administrative district of Yerevan. Based on the results of the survey, in the second stage of the study, empirical estimations are made. In particular, regression and panel data analyses are implemented aimed at revealing and quantitatively assessing the impact of electrical appliances used in households on the overall consumption of electricity. In the framework of panel data analysis, pooled OLS regression as well as fixed-effects and random-effects models are estimated.

*****

Դավիթ ԽԱՌԱՏՅԱՆ

ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱՅՈՒԹԱՔԵՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇԻՉ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ՝ NASDAQ-100 ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԾՅՈՒՂԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

Բանալի բառեր՝ սեփական կապիտալի շահութաբերության, Դյուպոն մեթոդ, ֆինանսական գործակիցների վերլուծություն: Հոդվածում ուսումնասիրվում է սեփական կապիտալի շահութաբերության որոշիչ գործակիցները: Հետազոտությունը կատարվել է NASDAQ-100 կազմակերպությունների օրինակի վրա ըստ գործունեության ոլորտների: Սեփական կապիտալի շահութաբերության վրա ազդող գործոնները բացահայտելու համար օգտագործվել է փոքրագույն բառակուսիների ռեգրեսիոն անալիզի մեթոդը: Այս աշխատանքում որպես սեփական կապիտալի շահութաբերության վրա ազդող հիմնական գործոններ ընդգրկված են, ինչպես ընդլայնված Դյուպոն մեթոդի բաղադրիչները, այնպես էլ այլ ֆինանսական գործակիցներ: Ըստ հետազոտության արդյունքների, անկախ տնտեսության ոլորտից, ընդլայնված Դյուպոն մեթոդի բաղադրիչներն են հանդիսանում սեփական կապիտալի շահութաբերության վրա ազդող հիմնական գործոնները:

Давид ХАРАТЯН

ДЕТЕРМИНАНТЫ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА: НА ПРИМЕРЕ ОТРАСЛЕЙ NASDAQ-100

Ключевые слова: рентабельность собственного капитала, Дюпон метод, анализ финансовых коэффициентов. В статье исследуются детерминанты рентабельности собственного капитала. Анализ проводится на примере отраслевых секторов "NASDAQ-100". Метод наименьших квадратов (OLS) регрессии используется для определения детерминантов рентабельности собственного капитала. Основными факторами, рассматриваемыми в этом исследовании, являются расширенные компоненты Дюпона, а также другие финансовые коэффициенты. Согласно выводам, основными драйверами рентабельности собственного капитала являются компоненты расширенного метода Дюпон независимо от отраслевого сектора.

Davit KHARATYAN

DETERMINANTS OF RETURN ON EQUITY: NASDAQ-100 INDUSTRY SECTORS

This study investigates the determinants of return on equity (ROE). The analysis is done on NASDAQ-100 industry sectors. The ordinary least squares (OLS) regression method is used to find out the determinants of ROE. The main factors considered in this study are the extended DuPont components as well as other financial ratios. According to the findings the main drivers of ROE are the components of extended DuPont method independent of industry sector.

*****

Սեյեդ Ասգար ՖՈՒՏԻ ՕՆԶԻ

ԱԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ 9 ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՊԸ ԲԱԺՆԵՏՈՍՄԵՐԻ ԵԿԱՍՏԱՔԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ՝ ՀԻՄՆԱԿԾ ԹԵՀՐԱՆԻ ՖՈՆԴՈՎՈՅ ԲՈՐՍԱՅՈՒՄ ՑՈՒՑԱԿԱԿԾ 28 ՑԵՄԵՆՏ ԱՐՏԱԴՐՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎՐԱ

Բանալի բառեր՝ բաժնետոմսի եկամտաբերություն, ֆինանսական ցուցանիշներ, Ակտիվության ֆինանսական ցուցանիշներ: Սույն հետազոտության նպատակն է, հիմնվելով Թեհրանի ֆոնդային բորսայում ցուցակված ցեմենտ արտադրող 28 ընկերությունների հավաքագրված տեղեկությունների վրա (03.2006թ.- 03.2015թ. ժամանակահատվածում), հետազոտել Ակտիվության ֆինանսական ցուցանիշների կապը բաժնետոմսերի եկամտաբերության հետ՝ օգտագործելով ռեգրեսիոն մոդելը: Արդյունքները ցույց են տալիս, որ հիմնվելով ռեգրեսիոն մոտեցման վրա, Ակտիվության 9 ֆինանսական ցուցանիշների և բաժնետոմսերի եկամտաբերության կապը նշանակալի լինելու, ճշգրտվածության և ազդեցության տեսանկյունից ավելի արտահայտիչ են այս հերթականությամբ. Ընդհանուր ակտիվների շրջանառության ցուցանիշ, Հիմնական միջոցի շրջանառության ցուցանիշ, Ապրանքների և շրջանառու կապիտալի ցուցանիշ, Շրջանառու կապիտալի շրջանառության ցուցանիշ, Ապրանքների շրջանառության պարբերաշրջանի ցուցանիշ, Կրեդիտորական պարտավորությունների շրջանառության ցուցանիշ, Դեբիտորական պարտքի մարման ժամկետի ցուցանիշ, իսկ երկու Դեբիտորական պարտավորությունների շրջանառության և Ապրանքների շրջանառության Ակտիվության ֆինանսական ցուցանիշների և բաժնետոմսերի եկամտաբերության կապը նշանակալի չէ:

Сейед Асгар ФОТУХИ ОНДЗИ

9 АКТИВНОСТИ В СВЯЗИ С ФИНАНСОВЫМИ ПОКАЗАТЕЛЯМИ ДОХОДНОСТИ КОТИРУЕМЫХ АКЦИЙ, НА ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИИ, ПОЛУЧЕННОЙ ОТ 28 КОМПАНИЙ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ЦЕМЕНТА ТЕГЕРАНСКОЙ ФОНДОВОЙ БИРЖЕ

Ключевые слова: доходности акций, финансовые показатели, финансовые показатели активности. Целью данного исследования было изучение взаимосвязи между уровнями активности доходности финансовых запасов, с помощью регрессионной модели. Hmnelov на информации, полученной от производства цемента компании, зарегистрированной на Тегеранской фондовой бирже /03.2006г.- 28 03.2015 t.zhamanakahatvatsum /. Результаты показывают, что на основе regresion подход 9 активизм финансовый tsuitsanishneri и ссылка доходности акций будет существенным с точки зрения chshgrtvatsutyayn и экспозиции более выразительным в этом порядке, показатель совокупных активов, показатель основных средств, индекса продукции и оборотного капитала, оборачиваемость оборотных средств индексный цикл товаров оборачиваемости дебиторской задолженности, дебиторская задолженность танцев задолженности показатель зрелости активности обращения товаров и дебиторская задолженность связи между рентабельностью и долей финансовой tsuitsanishneri не является существенным.

**Seyed Asghar FOTOOHI ONJI
RELATIONSHIP BETWEEN OF STOCK RETURNS WITH 9 FINANCIAL ACTIVITY RATIOS BASED ON INFORMATION 28 CEMENT COMPANY IN TEHRAN'S STOCK EXCHANGE**

The purpose of this research is to Relationship between of stock returns the potential financial Activity ratios with the regression approach is used. Based on information 28 Cement company of Tehran's Stock Exchange. Independent variables and the dependent variable in this study and 9 financial Activity ratios and stock returns is for these purpose financial ratios for listed companies in Tehran Stock Exchange for the period From 03.2006 to 03.2015 were collected. The results showed that the Relationship between of stock returns and financial Activity ratios based on other financial ratios adjusted based on the use of not better performance in comparison with the regression approach in stock returns has the variables are adjusted based on the Total Asset Turnover Ratio, Fixed Asset Turnover Ratio, Inventory to Turnover Capital Ratio, Current Capital Turnover Ratio, Inventory Turnover Cycle Ratio, Collection Period Ratio and Accounts payable Turnover Ratio respectively are of the greatest importance and impact. And the Relationship between Inventory Turnover Ratio, Accounts Receivable Turnover Ratio and stock returns is without meaning.

*****

**Հայկ ԲԵԶԱՆՅԱՆ
ՑԱԾՐ ՏՈՒՆԱԳԻՏՈՒՅՔՆԵՐԸ ԵՎ ՃԱՊՈՆԻԱՅԻ «ԿՈՐՄԱԿԾ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿԸ»**

Տնտեսագիտական գրականության մեջ գոյություն ունի «իրացվելիության թակարդ» անվանվող գործընթաց, որը հանգեցնում է Արևմտյան, որ ցածր տոկոսադրույթները ոչ միայն չեն խթանում տնտեսական ակտիվությունը, այլև հակառակը լուրջ խոչընդոտ են հանդիսանում տնտեսության զարգացման համար: 20-րդ դարավերջին, կապիտալիստական երկրներում ֆինանսական համակարգի զարգացմանը զուգընթաց, ի հայտ եկան նաև իրացվելիության թակարդի դրսևորումներ, որոնցից առանձնակի ուշադրության է արժանի Ճապոնիայի օրինակը, որը տնտեսագիտական գրականության մեջ առավել հայտնի է «Ճապոնիայի կորսված տասնամյակ» անվանումով: Հոդվածում ներկայացվել են նաև արտասահմանյան մի շարք հեղինակների տեսակետներին առնչվող վերլուծություններն ու ուսումնասիրությունները:

**Айк БЕДЖАНЫЯ
НИЗКИЕ ПРОЦЕНТНЫЕ СТАВКИ И "ПОТЕРЯННОЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ" ЯПОНИИ**

Ключевые слова: ловушка ликвидности, процентная ставка, финансовое посредничество, денежнокредитная политика, инфляционные ожидания, номинальная ставка процента, реальная ставка процента, экономический рост. В экономической литературе существует феномен под названием "Ловушка ликвидности", что приводит к тому, что низкие процентные ставки не только стимулируют экономическую активность, но и наоборот - они являются серьезным препятствием для экономического развития. В конце 20-го века наряду с развитием финансовых систем в капиталистических странах наблюдались также проявления ловушки ликвидности, о которых стоит упомянуть пример Японии. В экономической литературе это в основном известно как "Потерянное десятилетие". В статье также представлены анализы и исследования зарубежных авторов, посвященных этому явлению.

**Hayk BEJANYAN
LOW INTEREST RATES AND JAPAN'S LOST DECADE**

Keywords: liquidity trap, interest rate, financial mediation, monetary policy, inflation expectations, nominal interest rate, real interest rate, economic growth.

In the economic literature there is a phenomenon called "Liquidity Trap", which leads to the fact that low interest rates not only cease stimulating economic activity but even vice versa- they are a serious obstacle for the economic development . At the end of the 20th century, along with the development of the financial systems in the capitalist countries, there were also manifestations of liquidity, from which the example of Japan is worth mentioning. In the economic literature it's mostly known as "Lost decade". The analyzes and studies of foreign authors concerning this phenomenon are also presented in the article.

*****

**Սուրիկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՍՆԱԿԱՐԳԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ԴՐԱ ՏԵՐԱՑՆԱՑՄԱՆ ՀՆԱՐԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԻՄ**

Հարկային համակարգի կազմակերպական կառուցվածքի ընտրությունը պայմանավորում է դրա պահպանման ծախսերն ու հարկային վարչարարության իրականացման հնարավորությունները: Տարբեր երկրների հարկային համակարգերի զարգացման ժամանակակից միտումների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ Հայաստանի հարկային ռազմավարության կիզակետում են լինելու հարկային մարմինների կառավարման ոլորտում ռազմավարական կառավարման և պլանավորման սկզբունքների ներդրումը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման հետագա խորացումը, մասնավոր հատվածին արտապատվիրված հարկային մարմնի գործառնությունների շրջանակի ընդլայնումը, հարկային մարմինների միջազգային համագործակցության խորացումը, ինչպես նաև հարկատուների սեգմենտավորման հիման վրա հարկային մասնագիտացած ստորաբաժանումների ստեղծումը:

**Сурик САРКИСЯН
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕЕ ЛОКАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ**

Ключевые слова: налоги, налоговая система, налоговая стратегия, организационная структура, налоговая реформа. Выбор организационной структуры налоговой системы обуславливает затраты на его обслуживание и возможности для налогового администрирования. Изучение современных тенденций в развитии налоговых систем в различных странах позволяет сделать вывод, что в ближайшие годы налоговая стратегия будет направлена на внедрение принципов стратегического управления и планирования в области налогового администрирования; на дальнейшее развитие информационных технологий; на расширение перечня функций налоговых органов, делегированных частному сектору; на

укрепление международного сотрудничества между налоговыми органами различных стран; а также на создание специализированных подразделений на основе сегментации налогоплательщиков.

**Surik SARGSYAN
INTERNATIONAL EXPERIENCE OF TAX SYSTEM ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND ITS LOCALIZATION OPPORTUNITIES IN THE REPUBLIC OF ARMENIA**

Keywords: Taxation, tax system, tax strategy, organizational structure, tax reform.
The choice of the organizational structure of the tax system determines its maintenance costs and the possibilities for tax administration. The study of modern trends in tax system development in different countries allows to conclude, that the introduction of the principles of strategic management and planning in the field of tax administration, further deepening of the usage of information technologies, expanding the scope of functions of the tax authority exempted to the private sector, deepening of international cooperation of tax authorities and establishment of specialized taxation units on the basis of taxpayers' segregation will be the main principles of the tax system reforms in the coming years.

*****

**Յայկազ ՅՈՎՅԱՆՆԻՍՅԱՆ
Գայանե ԱՎԱԳՅԱՆ
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱԳՅԻՆ ՓՈՂԵՐԸ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՅՈՒԲ**

Էլեկտրոնային փողերը բոլորովին նոր երևույթ են համաշխարհային տնտեսության մեջ: Դրանք իրենցից ներկայացնում է թվային (վիրտուալ) արժույթ, շիֆրավորված տեղեկատվություն, որտեղ օգտագործվում է կրիպտոգրաֆիայի (ծածկագիտության) մեթոդը: Ներկայում կրիպտովալյուտան օգտագործվում է ինչպես ֆինանսական շուկաներում իրականացվող սպեկուլյատիվ գործարքներում, այնպես էլ իրական հատվածում, մասնավորապես՝ մանրածախ առևտրում: Այսինքն, էլեկտրոնային փողերն արդեն այժմ կատարում են փողի հիմնական գործառույթները՝ շրջանառության միջոց, ինսյուրության միջոց և հաշվառման միջոց: Առայժմ դրանք չեն օգտագործվում միայն վարկավորման բնագավառում: Տարբեր երկրներում կրիպտովալյուտաների նկատմամբ կան տարբեր մոտեցումներ: Այս տեսանկյունից երկրները կարելի է բաժանել երեք խմբի. երկրներ, որտեղ էլեկտրոնային փողերը խրախուսվում են, զգուշավոր մոտեցմամբ երկրներ և սահմանափակող կամ արգելող երկրներ: Չնայած տարբեր երկրներում այս արժույթների նկատմամբ վերաբերմունքը տարբեր է և հաճախ տրամագծորեն հակադիր, այնուամենայնիվ, շատերի կարծիքով, առաջիկայում էլեկտրոնային փողերը շարունակելու են տարածվել, և այն երկրները, որոնք կխոչընդոտեն դրան, ետ կմնան իրենց զարգացման մեջ:

**Айказ ОГАННИСЯН
Гаяне АВАГЯН
ЭЛЕКТРОННЫЕ ДЕНЬГИ НА ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ**

Ключевые слова: электронные деньги, криптовалюта, капитализация, электронный кошелек, биржа киптовалют.
Электронные деньги - это совершенно новое явление в мировой экономике. Это цифровая (виртуальная) валюта, зашифрованная информация, где используется метод криптографии. В настоящее время криптовалюзы используются как в спекулятивных транзакциях на финансовых рынках, так и в реальном секторе, особенно в розничной торговле. Другими словами, электронные деньги уже выполняют основные функции денег - средства обращения, сбережений и учета. Пока они не используются только в области кредитования. В разных странах существуют разные подходы к криптовалютам. С этой точки зрения страны можно разделить на три группы: страны, в которых поощряются электронные деньги, страны с осторожным подходом и ограничительные или запретительные страны. Хотя отношение к этим валютам в разных странах различно и часто диаметрально противоположно, многие считают, что в ближайшем будущем электронные деньги будут продолжать распространяться, а те страны, которые будут препятствовать этому, отстанут в своем развитии.

**Haykaz HOVHANNISYAN
Gayane AVAGYAN
ELECTRONIC MONEY ON THE FINANCIAL MARKET**

Keywords: electronic money, crypto Currency, capitalization, electronic wallet, stock exchange of currencies.
E-money is a brand new phenomenon in the global economy. They are digital (virtual) currency, ciphered information where the cryptography method is used. At present, cryptanalysis is used both in speculative transactions in financial markets and in the real sector, particularly in retail trade. In other words, electronic money is already making th
Different countries have different approaches to cryptoalways. From this point of view countries can be divided into three groups: Countries where electronic money is encouraged, countries with cautious approach and restrictive or prohibitive countries. Though the attitude toward these currencies is different in different countries and is often diametrically opposed, many people think that in the near future electronic money will continue to spread and those countries that will hinder it will remain in their development.

*****

**Սիեր ՍՈՒՐԱԴՅԱՆ
ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՆՐԱԿԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒ ՂՐԱՄԱՅԱՏԱՐԱՆ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿԱՅԱՐՄԱՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Աշխարհի ոչ բոլոր երկրներն ունեն դրամահատարաններ, թղթադրամներ տպագրող ֆաբրիկաներ (այսուհետ՝ դրամահատարաններ) և ստիպված են երկրի կանխիկ դրամաշրջանառության համար անհրաժեշտ դրամանիշները պատվիրել այլ երկրների դրամահատարաններին: Արդի ժամանակաշրջանում նման երկրների շարքին է դասվում նաև Հայաստանի Հանրապետությունը: Ազգային արժույթի շրջանառության ավելի բան երկու տասնամյակի փորձի պայմաններում անհրաժեշտ ենք համարում անդրադառնալ Հայաստանի Հանրապետությունում դրամահատարան ունենալու նպատակահարմարության հիմնախնդրին, ինչպես նաև բացահայտել վերջինիս լուծման դրական և բացասական կողմերը:

**Мгер МУРАДЯН
О ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ СУЩЕСТВОВАНИЯ МОНЕТНОГО ДВОРА В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ**

Ключевые слова: монетный двор, печатная фабрика, производство денежных знаков, защищенная печать, защитный элемент, управление рисками.

Не во всех странах мира существуют монетные дворы, печатные фабрики (далее монетный двор), поэтому для обеспечения наличного денежного обращения некоторым странам приходится заказывать производство денежных знаков в монетных дворах других стран. В настоящее время Республика Армения также принадлежит к ряду подобных стран. В условиях более двадцатилетнего опыта обращения национальной валюты мы считаем необходимым затронуть вопрос о целесообразности существования монетного двора в Республике Армения. Данное исследование нацелено на проведение оценки целесообразности существования монетного двора в Республике Армения, а также на выявления положительных и отрицательных аспектов решения поставленной задачи.

Mher MURADYAN
RATIONALE OF MINT EXISTENCE IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: mint, printing factory, banknotes and coins production, secured printing, security feature, risk management. Not all countries have mints and printing facilities (further mint), thus they have to order the printing of required cash at mints of other countries to ensure the cash circulation in their country. Presently the Republic of Armenia is among the number of those countries. Having 20-year experience of national currency circulation we deem it necessary to consider the rationale of having a mint in the Republic of Armenia. The study aims at providing the assessment of the rationale of having a mint in the Republic of Armenia, as well as discovering both positive and negative aspects of the issue.

*****

Էդմոնդ ՎԱՐԴՄՅԱՆ
Վահագն ՄԵԼԻԶ-ՓԱՐՍԱԴԱՆՅԱՆ
ՊԱՐՏԱՏՈՒՄԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՀՈՐԻԶՈՆԻ ԵՎԱՍՏԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պարտատոմսերի պայուսակի սպասվող եկամտաբերությունը, բացի եկամտաբերության կորի ընթացիկ և սպասվող տեսքից, կախված է նաև արժեկտրոնային եկամտաբերությունից, պարտատոմսի դյուրացիայից, ներդրումային հորիզոնից և այլ ցուցանիշներից: Պայուսակի համար որևէ ռազմավարության գրավչությունը գնահատելու համար կարևորվում է սպասվող եկամտաբերության վրա այդ գործոնների ազդեցության և դրանց հետ կապված ռիսկերի ամբողջական վերլուծությունը: Աշխատանքում ուսումնասիրվում է պարտատոմսի եկամտաբերության վրա յուրաքանչյուր գործոնի ազդեցության բնույթը և չափը, ինչպես նաև ներկայացվում է այդ գործոնների ազդեցության գնահատման մի քանի մոտարկման մեթոդներ՝ ի լրումն ճշգրիտ գնահատման մեթոդի: Աշխատանքում ցույց է տրված, որ գործնականում լայնորեն կիրառվող մոտեցումները կարելի է դուրս բերել մեկ ընդհանրական բանաձևից՝ տարբեր ենթադրությունների պայմաններում:

Эдмонд ВАРДУМЯН
Ваагн МЕЛИК-ПАРСАДАНЯН
ОЖИДАЕМЫЙ ДОХОД ОБЛИГАЦИЙ

Ключевые слова: облигация, инвестиционный горизонт, доходность, купон, продолжительность. Ожидаемый доход портфеля облигаций зависит не только от текущей и ожидаемой формы кривой доходности, но и от ставки купона, продолжительности и инвестиционного горизонта среди других факторов. В этом отношении очень важно проанализировать влияние этих факторов на ожидаемую доходность портфеля, чтобы оценить привлекательность определенной стратегии портфеля с фиксированным доходом. В этом исследовании мы проанализировали природу и величину влияния каждого из факторов на ожидаемый доход портфеля облигаций. Кроме того, мы представили несколько приближительных подходов для оценки величины воздействия в дополнение к точному подходу. Мы также показали, что широко используемые подходы могут быть получены из более общей формулы при определенных предположениях.

Edmond VARDUMYAN
Vahagn MELIQ-PARSADANYAN
BOND HOLDING PERIOD RETURN

Key words: bond, holding period, return, coupon, duration. Holding period return of a bond portfolio depends not only on the current and expected shape of the yield curve, but also coupon rate, duration, and investment horizon among other factors. In this respect it is highly important to analyze the impact of those factors on expected return of the portfolio in order to assess the attractiveness of a certain fixed-income portfolio strategy. In this study we analyzed the nature and magnitude of the impact of each of the factors on the expected return of a bond. In addition, we presented a few approximate approaches to assess the magnitude of the impact in addition to the exact approach. We also showed that widely used return attribution approaches can be derived from a more general formula under certain assumption.

*****

Անուշ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
ԱՐՏԱՐԺՈՒԹՅԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐՋՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶՅ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՎԱՐԳՈՒՄ

ՀՀ բանկային համակարգը երկրի տնտեսության դիսամիկ զարգացող ոլորտներից է: Բանկային համակարգի արդյունավետ աշխատանքի համար կարևորվում է ռիսկերի կառավարումը: Բանկերը հիմնականում անջվում են վարկային, իրացվելիության, տոկոսադրույքի և արտարժույթային ռիսկերի հետ: Հոդվածում անդրադարձ է կատարվել արտարժույթային գործառնություններին, դրանց հաշվառմանը և արտարժույթային ռիսկերի կառավարմանը:

Ануш ГАСПАРЯН
УЧЕТ ВАЛЮТНЫХ ОПЕРАЦИЙ И АНАЛИЗ РИСКОВ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ РА

Ключевые слова: банк, валютная позиция, риск, привлеченные средства, выделенные средства, кумулятивный разрыв. Банковская система динамично развивающиеся отрасли экономики. Управление рисков имеет важное значение для эффективного функционирования банковской системы. Банки в основном связаны с кредитным, риском ликвидности,

процентной ставки и валютным риском. В статье говорится о валютных операциях, а также порядок учета и управления валютным риском.

**Anush GASPARYAN
FOREIGN EXCHANGE TRANSACTIONS ACCOUNTING AND RISK ANALYSIS IN THE ARMENIAN BANKING SYSTEM**

Keywords: bank, foreign currency position, risk, attracted funds, depreciated funds, cumulative GAP.
The banking system of Armenia is one of the dynamically developing spheres of the country's economy. Risks management is important for efficient operation of the banking system. Banks mainly deal with credit, liquidity, interest rates and foreign currency risks. The article touched upon foreign currency transactions, their accounting and foreign exchange risk management.

*****

**Արչիկ СУВАՐՅԱՆ
Нарина МКРТИЧՅԱՆ
ВОПРОСЫ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ ЭКСПОРТА ТОВАРОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА РА**

Несмотря на тот факт, что по определению субъекты МСБ характеризуются относительно низкой потребностью в деньгах, финансирование данного сектора в современных условиях является первостепенной задачей. Наличие финансовых средств позволяет субъектам МСБ производить качественную продукцию и, обеспечивая для нее соответствующий дизайн, осуществлять выход на внешний рынок. В статье рассматриваются вопросы финансирования малого и среднего бизнеса в РА, представлены условия кредитования и порядок предоставления кредитных гарантий, сделаны соответствующие выводы и некоторые предложения.

**Արզիկ ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ
Narina MKRTICHYAN
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՔԵՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ԴՆՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐՏԱԳԱՆՄԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԳՆԱԳՅԵՐԸ**

Բանալի բառերը՝ փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն, ՓՄՁ սուբյեկտներ, արտահանում, ապրանքներ, ֆինանսական աջակցություն:
Անկախ այն հանգամանքից, որ փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունները համեմատաբար քիչ ֆինանսական միջոցների կարիք ունեն, դրանց ֆինանսավորումը ժամանակակից աշխարհում հանդիսանում է կարևորագույն խնդիրներից մեկը: Ֆինանսական միջոցների առկայությունը թույլ է տալիս փոքր և միջին ձեռնարկություններին արտադրել որոշյալ ապրանք և, ապահովելով վերջինիս համար համապատասխան դիզայն՝ ելք գործել արտաքին շուկա: Հոդվածում ուսումնասիրված են ՀՀ ՓՄՁ ֆինանսավորման հիմնախնդիրները, դիտարկված են վարկավորման պայմանները, երաշխիքների տրամադրման ընթացակարգը, ներկայացված են համապատասխան եզրակացություններ և առաջարկություններ:

**Arzik SUVARYAN
Narina MKRTICHYAN
THE FINANCIAL SUPPORT QUESTIONS OF RA SMALL AND MEDIUM BUSINESS GOODS EXPORT**

Key words Small and medium business, subjects of SMB, export, goods, financial support.
Despite the fact that by definition subjects of SME are characterized by rather low need for money, financing of this sector in modern conditions is a paramount task. Existence of financial resources allows subjects of SMB to make qualitative production and, providing for it the corresponding design, to carry out entry into foreign market. In the article questions of financing of small and medium business in RA are considered, terms for crediting and an order of granting credit guarantees are presented, the corresponding conclusions and some offers are made.

*****

**Անուշ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ
ՀՀ-ՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐՆ
ՈՒ ՓՈՆԱՈՆՀՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՀԵՏ**

Հոդվածում ուսումնասիրվել է ՀՀ բժշկական ապահովագրական համակարգի զարգացման միտումներն ու փոխանչությունները սոցիալ-տնտեսական գործոնների հետ: Ուսումնասիրվել են սոցիալ-տնտեսական մի շարք գործոնների և մեկ շնչին բաժին ընկնող առողջության ապահովագրության համախառն ապահովագրավճարների դինամիկան և դրանց զարգացման օրինաչափությունները: Հիմնվելով կատարված վերլուծության վրա, առաջարկվում է մեծացնել առողջության ապահովագրության նկատմամբ պահանջարկը՝ ներդնելով պարտադիր բժշկական ապահովագրություն:

**Ануш ТУМАНЯН
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ АРМЕНИИ И ВЗАИМОСВЯЗИ С СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМИ ПОКАЗАТЕЛЯМИ**

Ключевие слова: медицинские страховые премии на душу населения, доход на душу населения, среднемесячная номинальная заработная плата, потребительские расходы, ВВП на душу населения, общая линия бедности, темпы роста безработицы.
В статье рассмотрены тенденции развития системы медицинского страхования и взаимосвязи с социально-экономическими факторами. Изучено динамика и закономерность развития социально-экономических факторов и медицинкиих страховых премии на душу населения. На основе анализа, предлагается увеличить спрос на медицинское страхование путем внедрения обязательного медицинского страхования.

**Anush TUMANYAN
DEVELOPMENT TRENDS AND INTERRELATIONS OF THE HEALTH INSURANCE SYSTEM IN THE REPUBLIC OF ARMENIA WITH THE SOCIO-ECONOMIC INDICATORS**

Keywords: per capita health insurance premiums, per capita income, per capita average monthly nominal wages, consumer expenditures, per capita GDP, complete poverty line, unemployment growth rate.

The article presents the development trends and interrelations of the medical insurance system with the socio-economic factors. The article analyzes the dynamics of a number of socio-economic factors and health insurance premiums per capita and their development patterns. Based on the analysis, it is proposed to increase the demand of health insurance by introducing compulsory health insurance.

*****

Հեղինե ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԳՅՈՒՐԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՆԵՐԱՑՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետության տարածքը ամբողջապես գտնվում է բնական աղետների միջին կամ բարձր ռիսկային գոտում: Լինելով լեռնային երկիր՝ Հայաստանն ունի երաշտների և ջրային ռեսուրսների անհամաչափ բաշխվածություն, որի արդյունքում տարածքը առավել զգայուն է կլիմայական անբարենպաստ փոփոխությունների նկատմամբ՝ խոցելի դարձնելով գյուղական բնակչության ապրուստի միջոցները: Գյուղատնտեսության ոլորտը Հայաստանի համար չափազանց կարևոր նշանակություն ունի: Այն ապահովում է գյուղական վայրերում ապրուստի միջոցների, պարենային ապահովության, գյուղերի զարգացման և արտահանման զգալի մասը: Հիմք ընդունելով գյուղատնտեսության զարգացմանը խոչընդոտող բազմաթիվ գործոնների առկայությունը՝ մեր հանրապետությունում գերակա խնդիր է դարձել գյուղատնտեսության ապահովագրությունը, հատկապես՝ կարկտահարության, ցրտահարության, երաշտի, ուժեղ քամու և ջրհեղեղի դեմ պաշտպանության ապահովագրական համակարգի ներդրումը:

Гегине ОГАНИСЯН

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СТРАХОВАНИЯ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИИ

Ключевые слова: страхование, сельское хозяйство, фермы, стихийные бедствия, реформы, инвестиции. Территория Армении полностью расположена на среднем или высоком риске стихийных бедств. Так как Армения является горной страной, она имеет неравномерное распределение засухов и водных ресурсов, в результате территория наиболее чувствительна к неблагоприятным последствиям изменения климата - сделав уязвимым средства к существованию сельского населения. Сельское хозяйство играет очень важную роль для Армении. Оно обеспечивает большую часть средств к существованию, продовольственной безопасности, развитию сел и экспорта в сельских районах. На основании наличия различных факторов, препятствующих развитию сельского хозяйства, в нашей стране стало одним из приоритетных вопросов страхование в сельскохозяйства, особенно инвестиция страховой системы защипения против града, заморозков, засухи, сильного ветра и наводнений.

Heghine HOVHANISYAN

THE ROLE AND THE IMPORTANCE OF AGRICULTURAL INSURANCE IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL SECTOR IN RA

Keywords: insurance, agriculture, production, natural disasters, improvements, investment. The territory of RA is completely located at medium or high risk of natural disasters. Being mountainous country Armenia has uneven distribution of droughts and water resources, and as a result, the area is more sensitive to the adverse effects of climate changes - getting vulnerable the livelihoods of the rural population. The field of agriculture has a very important role for Armenia. It provides the bulk of rural livelihoods, food security, rural development and export. Based on the presence of various factors impeding the development of agriculture, agriculture insurance has become a priority issue for our country, especially the investment of the insurance system of protecting against the hail, frost, drought, strong wind and flooding.

*****

Արա ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԶԵՎԱՎՈՐՈՒՄ

Շինարարական կազմակերպությունները ժամանակակից պայմաններում ձգտում են որակի պահպանման հետ մեկտեղ՝ ծախսերի նվազեցման: Վերջինս հնարավոր է դառնում ֆինանսների կառավարման արդյունավետ համակարգի մշակման և ներդրման շնորհիվ: Հողվածում քննարկվում են ֆինանսների կառավարման համակարգի առավելություններն ու համակարգի ձևավորման փուլերը, ինչպես նաև ներկայացված են այն խնդիրները, որոնք լուծում է ֆինանսների կառավարման համակարգը:

Ара ОГАНИСЯН

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСАМИ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Ключевые слова: система управления финансов, финансовые ресурсы, строительная организация, баланс, денежные потоки, финансовый отчет. В современных условиях строительные организации стремятся снизить затраты при этом сохранив качество. Последнее становится возможным благодаря разработке и внедрению эффективной системы управления финансами. В статье рассматриваются преимущества и этапы формирования системы управления финансов, а также представлены те проблемы, которые решает вышеупомянутая система.

Ara HOVHANNISYAN

FORMATION OF A FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF CONSTRUCTION ORGANIZATION

Keywords: financial management system, financial resources, construction organization, balance, cash flows, financial report. In modern conditions construction organizations aspire to reduce costs while preserving a quality. It becomes possible thanks to effective financial management system development and implementation. The advantages and stages of the financial management system formation, as well as the problems which solves above mentioned system are discussed in the article.